

सरकारकडून खोटे गुन्हे : सपकाळ

मुंबई : भाजप सरकार आणि निवडणूक आयोगाच्या कारभाराविरोधात तरुणांमध्ये प्रचंड असंतोष असून, शिवाजी पार्कवरील आंदोलनातून त्याला वाचा फुटली आहे. हा आवाज दडपण्यासाठी सरकारकडून खोटे गुन्हे दाखल केले जात असल्याचा आरोप काँग्रेस प्रदेशाध्यक्ष हर्षवर्धन सपकाळ यांनी केला. टिळक भवन येथे प्रसारमाध्यमांशी बोलताना सपकाळ म्हणाले की, लोकशाही आणि संविधान वाचवण्यासाठी तरुणाई रस्त्यावर उतरली आहे. भाजपने कितीही गुन्हे दाखल केले तरी तरुणाई मागे हटणार नाही.

कृषीवल

रायगड, नवी मुंबई, ठाणे, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग

मान्सूनचा परतीचा प्रवास सुरू

मुंबई : राज्यात यंदा अपेक्षित पाऊस न झाल्याने दुष्काळसदृश्य परिस्थिती निर्माण झाली असतानाच मान्सूनने परतीचा प्रवास सुरू केला आहे. भारतीय हवामान विभागाच्या माहितीनुसार, ३ ऑक्टोबर रोजी मुंबईतून मान्सूनने माघार घेतली असून, पुढील दोन-तीन दिवसांत संपूर्ण राज्यातून मान्सून माघारी फिरण्यास अनुकूल स्थिती निर्माण झाली आहे. यंदा जून ते सप्टेंबरदरम्यान देशात सरासरीच्या तुलनेत कमी पाऊस झाला. राज्यातील अनेक भागांत पाणीटंचाई, चारा संकट आणि आटणाच्या विहिरींमुळे शेतकऱ्यांच्या चिंतेत भर पडली आहे. मान्सूनच्या माघारीमुळे उर्वरित पावसाच्या आशाही आता मावळल्या आहेत.

रायगड | दि. ४ ऑक्टोबर २०२६ | अंक १९८ | पृष्ठ १० | किंमत ५ ₹

| आर. एन. आय. रजि. क्र. ४९९६३/७७ | RGD/016/2026-28 | krushival.in

आज मुंबईत धडकणार शेकापचं लाल वादळ

● (छायाचित्र : समीर मालोटे)

। रायगड । जिल्हा प्रतिनिधी ।

मतदार याद्यांमध्ये घोळ घालून लोकशाहीच्या मुळावर धाव घालण्याचा प्रयत्न सुरू असल्याचा आरोप करीत शेतकरी कामगार पक्षाने निवडणूक आयोगाच्या कार्यपद्धतीसह एसआयआर अर्थात विशेष सखोल पुनरीक्षण मतदार याद्यांच्या प्रक्रियेविरोधात रणशिंग फुंकले आहे. ठाकरे बंधूंच्या नेतृत्वाखाली रविवारी (दि.४) मुंबईत होणाऱ्या संयुक्त मोर्चात

शेकापचे तीन हजारांहून अधिक कार्यकर्ते सहभागी होणार असल्याची माहिती शेकाप सरचिटणीस जयंत पाटील यांनी दिली. शेकाप नेते जयंत पाटील यांनी शनिवारी (दि.३) अलिबागमध्ये पत्रकार परिषदेत ही माहिती दिली. यावेळी शेकाप प्रवक्त्या चित्रलेखा पाटील, महिला आघाडी प्रमुख अॅड. मानसी म्हात्रे, कामगार आघाडी प्रमुख प्रदीप नाईक, तालुका चिटणीस सुरेश घरत, शेकाप

जिल्हा चिटणीस मंडळाचे सदस्य अनिल पाटील, माजी तालुका चिटणीस अनिल पाटील, शेतकरी संघटनेचे अनिल गोमा पाटील, निलेश खोत, सुरेश पाटील, तालुका सहचिटणीस नरेश म्हात्रे, रायगड बाजारचे उपाध्यक्ष प्रमोद घासे आदी पदाधिकारी उपस्थित होते. यावेळी जयंत पाटील म्हणाले की, देशामध्ये मतदार याद्यांमध्ये मोठा घोटाळा होत आहे. मतदारांची नावे कमी

आपला आवाज बुलंद करा : जयंत पाटील

आयोगाच्या कार्यपद्धतीसह एसआयआर प्रक्रियेविरोधात होणाऱ्या आंदोलनात रायगड जिल्ह्यातील पक्षाच्या कार्यकर्त्यांनी मोठ्या संख्येने सहभागी व्हावे. मतदारांच्या अधिकारांचे संरक्षण आणि लोकशाही व्यवस्था अधिक सक्षम ठेवण्यासाठी हा लढा महत्त्वाचा असून, आंदोलनात सहभागी होऊन आपला आवाज बुलंद करावा, असे आवाहन शेकाप सरचिटणीस जयंत पाटील यांनी केले.

ठाकरेचा 'गर्जना' मोर्चा

आयोगाविरोधात उद्भव ठाकरे आणि राज ठाकरे यांच्या नेतृत्वाखाली 'गर्जना' मोर्चा काढण्यात येणार आहे. रविवारी सकाळी १० वाजता मोर्चास सुरुवात होणार आहे.

▶▶पान २ वर

प्रदीप पूर्णेंकर हत्या प्रकरण कर्नाळातून दोन मारेकरी अटकेत

। रायगड । जिल्हा प्रतिनिधी ।

मानपाडा परिसरातील शिवसेना (उद्भव बाळासाहेब ठाकरे) गटाचे विभागाप्रमुख प्रदीप उर्फ बाळू पूर्णेंकर यांच्या हत्या प्रकरणात ठाणे गुन्हे शाखेला महत्त्वाचे यश मिळाले आहे. फरार झालेल्या दोन मुख्य आरोपींना मुंबई-गोवा

महामार्गावरील कर्नाळा येथून ठाणे गुन्हे शाखेच्या पथकाने शनिवारी अटक केली. निखिल यादव आणि नितेश पवार ऊर्फ भावड्या अशी अटक करण्यात आलेल्या आरोपींची नावे असून, त्यांना न्यायालयासमोर

▶▶पान २ वर

विहिरीत उडी घेत मायलेकाची आत्महत्या

। रोहा । प्रतिनिधी ।

आजारपणाच्या त्रासाला कंटाळून फार्म हाऊसवर काम करणाऱ्या मायलेकांनी विहिरीत उडी घेऊन आत्महत्या केल्याची धक्कादायक घटना रोहा तालुक्यातील सुतारवाडी भागातील खिलारे फार्म हाऊस येथे शनिवारी (दि. ३) घडली. विहिरीत मायलेकांचे मृतदेह आढळून आल्याने परिसरात एकच खळबळ उडाली आहे.

श्रीमती मनिषा काशिकर (८०) आणि मंदार काशिकर (४३) अशी मृत मायलेकांची नावे असून, दोघेही मूळचे पुणे येथील रहिवासी आहेत. शनिवारी सकाळी खिलारे फार्म हाऊसमधील विहिरीत दोघांचे मृतदेह तरंगत असल्याची माहिती

सुतारवाडीत फार्म हाऊसवर धक्कादायक घटना

आजारपणाच्या नैराश्यातून टोकाचे पाऊल

मिळताच कोलाड पोलिसांनी तातडीने घटनास्थळी धाव घेतली. मृतदेह बाहेर काढण्यासाठी पोलिसांनी महेश सानप यांच्या सहाद्री वन्यजीव रक्षणार्थ सामाजिक संस्थेच्या रेस्क्यू पथकाची मदत घेतली. पथक घटनास्थळी दाखल झाल्यानंतर विहिरीच्या पाण्यावर

महिलेचा मृतदेह तरंगताना दिसून आला. तसेच विहिरीच्या शेजारी महिला व पुरुषांच्या चपला आढळून आल्याने महिलेच्या मुलाचाही विहिरीत शोध घेण्याची शक्यता व्यक्त करण्यात आली. त्यानुसार रेस्क्यू पथकाने विहिरीत शोधमोहीम सुरू केली. अथक प्रयत्नानंतर मंदार काशिकर यांचाही मृतदेह शोधण्यात पथकाला यश आले. दोन्ही मृतदेह विहिरीबाहेर काढल्यानंतर पुढील कार्यवाही करण्यात आली. मायलेकांना काही आजार जडले होते. सतत आजारी पडत असल्याने आलेल्या नैराश्यातून त्यांनी हेटोकाचे पाऊल उचलल्याची प्राथमिक माहिती पोलिसांनी दिली आहे.

स्व. मीनाक्षीताई अभ्यासू नेत्या : जयंत पाटील

वक्तृत्व स्पर्धेला जिल्हाभरातून उत्स्फूर्त प्रतिसाद

। रायगड । जिल्हा प्रतिनिधी ।

स्व. मीनाक्षी पाटील या एक अभ्यासू लोकप्रतिनिधी होत्या. चांगल्या वक्त्या होत्या. त्यांच्या स्मृतीनिमित्त अलिबागमध्ये वक्तृत्व स्पर्धा आयोजित केली आहे. एक चांगला उपक्रम असून, बांधिलकीचे वक्ते घडविण्याचे ऐतिहासिक काम केले जात आहे.

नव्या वक्त्यांना हक्काचे व्यासपीठ या माध्यमातून देण्याचे काम केले आहे. अलिबागसह रायगड जिल्ह्यातून उत्तम वक्ते निर्माण झाले पाहिजेत. या उपक्रमाचा विस्तार अधिक वेगळ्या पद्धतीने केला पाहिजे, असे शेकाप सरचिटणीस जयंत पाटील म्हणाले.

स्व. मीनाक्षी पाटील यांच्या

स्मृतिदिनानिमित्त शेकाप, पुरोगामी विद्यार्थी संघटना, पुरोगामी युवक संघटना, सांस्कृतिक आघाडी यांच्या संयुक्त विद्यमाने वक्तृत्व स्पर्धा शेतकरी भवन येथे शनिवारी (दि.३) आयोजित करण्यात आली. जयंत पाटील यांच्या प्रमुख उपस्थितीत या स्पर्धेचे उद्घाटन करण्यात आले. ▶▶पान ३ वर

श्रीवर्धनच्या खेळाडूंचे भविष्य झुडपात

। श्रीवर्धन । प्रतिनिधी ।

तालुक्यातील उदयोन्मुख खेळाडूंना जिल्हा, राज्य आणि राष्ट्रीय स्तरावर झेप घेण्यासाठी हक्काचे व्यासपीठ मिळावे, या उद्देशाने बोर्ली पंचतन येथे उभारण्यात आलेल्या श्रीवर्धन तालुका क्रीडा संकुलाची अवस्था आज अत्यंत दयनीय झाली आहे.

संपूर्ण मैदानावर ३ ते ४ फूट उंचीची झुडपे आणि गवत वाढल्याने क्रीडा संकुलाचे रूपांतर रानात झाले आहे. मैदानावर सराव करायचा कुठे आणि आम्ही घडायचे कुठे, असा प्रश्न उदयोन्मुख खेळाडूंकडून केला जातोय.

एकीकडे ग्रामीण भागातील खेळाडूंना मोठ्या स्पर्धांमध्ये संधी मिळवून देण्याच्या घोषणा केल्या जाताना, मात्र दुसरीकडे सरावासाठी असलेल्या मैदानाची साधी स्वच्छताही केली जात नसल्याचे चित्र आहे. पिण्याच्या पाण्याची पुरेशी

▶▶पान २ वर

65 वर्षांचा विश्वास, खोकला जाणार हमखास. खो-गो गोलक्या घ्या आणि खोकल्यावर त्वरित आराम मिळवा

खोकल्याच्या त्रासातून मुक्त होण्यासाठी आजच घ्या आयुर्वेदिक खो-गो

अहिल्या आयुर्वेदिक औषधालय, मुंबई-६३ 7304285868 www.khogo.in

65 YEARS OF TRUST

सुंदर, निरोगी व प्रकाशमान डोळ्यांसाठी

डोळ्यांना थंडावा देऊन दृष्टी स्वच्छ व निरोगी ठेवते.

K~veda

खोजाती®

त्रि-फलांजन®

शहद युक्त एकमात्र स्टराईल अंजन

दृष्टि वाढवण्या मध्ये मददगार

खोजाती®

ट्विंकल®

असली गुलाबच्या अर्क युक्त आय ड्रोपस

खोजाती®

तूप अंजन®

नो जलन, नो थकन

खोजाती®

ट्रॉय-वॉश®

हर्बल त्रिफला ऑय वॉश

खोजाती®

नीम अंजन®

आय ड्रोपस

35 वर्षांच्या वयानंतर दररोज वापर करो

92 वर्षांच्या वयानंतर दररोज वापर करो

डोळ्यांचा ताण जळजळणं कमी करून आराम

आयुर्वेदिक युनानी पद्धतीने गाईच्या शुद्ध तुपापासून बनवलेले अंजन

डोळ्यांना त्वरीत थंडावा देणारा

नाजूक व दमलेल्या डोळ्यांना त्वरीत थंडावा देणारा

मोतियाबिंद आणि चश्मयाचे वाढते नंबरसाठी आयुर्वेदिक-युनानी पुस्तकात त्रिफलाचे वापर करण्याची सल्ला दिली गेली आहे.

टि.व्ही.-कॉम्प्यूटर-मोबायलने होणारा डोळ्यांना त्रास व प्रदुषणाने होणारी डोळ्यांची जळजळ ह्या पासून डोळ्यांचे संरक्षण.

खोजाती आयुर्वेद फार्मा

प्रमुख मेडिकल आणि आयुर्वेदिक स्टोर्समध्ये उपलब्ध

SINCE 1847

022-23462600/01/02 | www.kveda.in

@kvedabykhojati

@kvedacare

उरणच्या रस्त्यावर प्रदूषणाची ‘धुळवड’ !

॥ धुळीने नागरिकांचा श्वास कोंडला ॥ कॅन्सर, फुफ्फुसाच्या विकाराने नागरिक त्रस्त

। उरण । प्रतिनिधी ।

उरण तालुक्यात औद्योगिकीकरण झपाट्याने वाढत असून हवेतील प्रदूषणातही दिवसेंदिवस वाढ होत आहे. त्यात गव्हाण फाटा ते चिरनेर व दास्तान फाटा ते दिघोडे या नागरिकांच्या महत्त्वाच्या रहदारीच्या रस्त्यावर मोठ्या प्रमाणात धुळीचे कण हवेत उडताना दिसत आहेत. त्यामुळे नागरिकांचा श्वास कोंडला जात आहे. धूळ आरोग्यासाठी धोकादायक ठरत असून, कॅन्सर, फुफ्फुसाच्या विकाराने अनेकांना ग्रसले आहे. हवेतील प्रदूषणात सर्वाधिक वाटा या धुळीचाच असल्याचा नागरिकांचा आरोप आहे. मात्र, प्रदूषण नियंत्रण मंडळाचे अधिकारी या समस्येकडे जाणूनबुजून दुर्लक्ष करत असल्याने नागरिकांमध्ये नाराजीचे सूर

उमटत आहेत. राज्यातील प्रशासकीय अधिकारी व प्रदूषण नियंत्रण मंडळाचे अधिकारी हे लोकांच्या जीवाशी खेळत असल्याचा आरोप नागरिकांकडून होत आहे. त्यामुळे अनेक महानगरांमध्ये

हवेतील प्रदूषण झपाट्याने वाढत आहे. त्यात मुंबई शहराच्या हाकेच्या अंरावर असलेल्या उरण तालुक्यात औद्योगिकीकरण झपाट्याने वाढत असून मोठ्या प्रमाणात माती उत्खनन, झाडांची छाटणी होत आहे. त्यामुळे

हवेतील प्रदूषणातही दिवसेंदिवस वाढ होत आहे. त्यात गव्हाण फाटा ते चिरनेर व दास्तान फाटा ते दिघोडे या महत्त्वाच्या रहदारीच्या रस्त्यावर मोठ्या प्रमाणात धुळीचे कण हवेत उडताना दिसत असून समोरून येणारे वाहन, रस्त्यावर पार्किंग केलेली वाहने दिसत नसल्याने अपघाताचा धोकाही बळावला आहे. हवेत उडणाऱ्या धुळीमुळे नागरिकांचा श्वास कोंडला जात आहे. धूळ आरोग्यासाठी धोकादायक ठरत असून कॅन्सर, फुफ्फुसाच्या विकाराने अनेकांना ग्रसले आहे. हवेतील प्रदूषणात सर्वाधिक वाटा या धुळीचाच असल्याचा दावा करण्यात येत आहे. मात्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाचे अधिकारी या समस्येकडे दुर्लक्ष करत असल्याने

नागरिकांमध्ये नाराजीचे सूर उमटत आहेत. ‘खेड्यांकडे चला’, असा संदेश महात्मा गांधींनी सुमारे ८० वर्षांपूर्वी दिला होता. खेड्यांचा विकास झाला तरच देशाचा विकास होईल, असे त्यांचे ठाम मत होते. पण स्वातंत्र्यानंतर नेमके उलटे झाले असून, शासकीय प्रशासनाच्या नियोजनशून्य व भ्रष्ट कारभारामुळे मुंबई शहराच्या हाकेच्या अंतरावर असलेल्या उरण तालुक्यातील खेड्यांतील गावांना बकालपणा प्राप्त होत आहे. तरी संबंधित प्रशासनाने व प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या अधिकाऱ्यांनी उरण तालुक्यातील वाढते प्रदूषण रोखण्यासाठी ठोस उपाययोजना करावी, अशी मागणी नागरिकांकडून करण्यात येत आहे.

‘सागर कवच’ सरावात किनारी सुरक्षेचा आढावा महाराष्ट्राचे मुख्य सचिव राजेश अग्रवाल यांच्याकडून पाहणी

। मुरुड जंजिरा । प्रतिनिधी ।

भारतीय तटरक्षक दलाने ३० सप्टेंबर ते १ ऑक्टोबर २०२६ या कालावधीत महाराष्ट्र आणि गोव्याच्या किनारपट्टीवर ‘सागर कवच-०२/२६’ या संयुक्त किनारी सुरक्षा सरावाचे आयोजन केले. दोन दिवसांच्या या सरावातून किनारी सुरक्षा व्यवस्थेची चाचणी घेण्यासह सागरी आपत्कालीन परिस्थितींमध्ये विविध सुरक्षा यंत्रणांच्या सज्जतेचे मूल्यांकन करण्यात आले. या सरावात ४,८०० हून अधिक सहभागी संस्थांनी सहभाग घेतला. १ ऑक्टोबर रोजी महाराष्ट्राचे मुख्य सचिव राजेश अग्रवाल यांनी वरिष्ठ राज्य अधिकाऱ्यांसह मुंबईतील गिरगाव चौपाटी येथे सरावाच्या प्रगतीचा आढावा घेतला. यावेळी राष्ट्रीय सुरक्षा रक्षक (एनएसजी) आणि तटरक्षक केल्याप्रकरणी तिघांविरोधात सायबर पोलीस ठाण्यात २९ सप्टेंबर रोजी गुन्हा दाखल करण्यात आले. संभाव्य धोक्यांपासून महत्त्वपूर्ण किनारी प्रतिष्ठानांचे संरक्षण आणि

जलद प्रतिसाद क्षमतेचे मूल्यांकन करण्यासाठी विशेष हवाई मोहीमही राबवण्यात आली. किनारी सुरक्षा व्यवस्थेची प्रभावीता तपासण्यासाठी मुरुड जंजिरा, रेवदंडा, पालघर, अलिबाग, गोवा तसेच विविध लॅंडिंग पॉईंट्सवर समन्वित हल्ले आणि घुसखोरीचे कृत्रिम प्रसंग निर्माण करण्यात आले. माझगाव डॉकयार्डलिमिटेडयेथेएनएसजीच्या समारंभ पथकाने आणि तटरक्षक दलाच्या ‘रॅपिड रिअॅक्शन टीम’चे संयुक्त प्रात्यक्षिक सादर करण्यात आले.

हवाई साधनांची सर्वसमावेशक तैनाती करण्यात आली. त्यामध्ये तटरक्षक दल आणि भारतीय नौदलाची जहाजे, डॉर्नियर विमाने, हेलिकॉप्टर तसेच एअर कुशन वाहने (होव्हरक्राफ्ट) यांचा समावेश होता.

सरावात भारतीय नौदल, राज्य पोलीस, एनएसजी, गुप्तचर यंत्रणा, सीमाशुल्क, सीआयएसएफ, एनसीसी, महाराष्ट्र मेरीटाईम बोर्ड, महसूल गुप्तचर सांचलनालय, मत्स्यव्यवसाय विभाग, महाराष्ट्र दहशतवादविरोधी पथक, एनसीबी आणि एसआयबी यांसह विविध यंत्रणांनी सहभाग घेतला.

६८ लाख ९७ हजारांची फसवणूक
नवीन पनवेल : खात्यावर ६८ लाख ९७ हजार ६०० रुपये भरल्याचे खोटे सांगून रक्कम न देता फसवणूक केल्याप्रकरणी २९ सप्टेंबर रोजी नवनाथ नारायण गोले, लता नवनाथ गोले (राहणार सेक्टर १० खारघर) यांच्या विरोधात खारघर पोलीस ठाण्यात २९ सप्टेंबर रोजी गुन्हा दाखल करण्यात आला.
यातील फिर्यादी आनंद परसुवाणी (राहणार वाशी सेक्टर ८) यांना त्यांच्या पॅराडाईज ग्रुप कंपनीच्या ओम साई कन्स्ट्रक्शन्मार्फत सेक्टर ३४, खारघर या ठिकाणी बांधण्यात आलेल्या साईमन्न इमारतीमधील फ्लॅट खरेदीमध्ये स्वतःच्या खात्यावरील बोगस आणि बनावट खाते उतारा दाखवून त्या आधारे ओम साई कन्स्ट्रक्शन कंपनीच्या खात्यावर २०१६ रोजी ६८ लाख ९७ हजार ६०० रुपये भरल्याचे नवनाथ गोले आणि त्याची पत्नी लता गोले यांनी भासवले. आणि सदरची रक्कम अद्यापपर्यंत त्यांना न देता त्यांची फसवणूक केली.

८३ लाखांची फसवणूक

नवीन पनवेल : जास्त फायद्याचे आमिष दाखवले आणि ५२ वर्षीय इसमाची ८३ लाख रुपयांची फसवणूक केल्याप्रकरणी तिघांविरोधात सायबर पोलीस ठाण्यात २९ सप्टेंबर रोजी गुन्हा दाखल करण्यात आला. सेक्टर ३६, रोहित्रजण येथे राहणारे धर्मेश मेहनोत घरी असताना अगॅस्ट-सप्टेंबर

दरम्यान त्यांना शिखा शर्मा यांनी आणि इतरांनी व्हॉट्सअप ग्रुपमध्ये अँड केले आणि त्यांना लिंक पाठवून जास्त फायदा मिळण्याचे आमिष दाखवले आणि त्यांच्याकडून ८३ लाख रुपये घेतले. दरम्यान, अपली फसवणूक झाल्याचे लक्षात आल्यानंतर त्यांनी पोलीस ठाण्यात तक्रार दाखल केली.

बनावट नंबर प्लेटचा वापर करून विनयभंग करणाऱ्या थारचालकाला घेतले ताब्यात

। नवीन पनवेल । प्रतिनिधी ।

बनावट नंबर प्लेटचा वापर करून तरुणीचा विनयभंग आणि अपघात करणाऱ्या थार चालकाला अवघ्या दहा तासांच्या आत गुन्हे शाखा कक्ष तीन, पनवेलच्या पोलिसांनी ताब्यात घेतले. अली उर्फ तालीब हसन नखवी (वय ३० रा. देवकी अपार्टमेंट, सेक्टर ५० सीवूड) असे आरोपीचे नाव आहे. खारघर पोलीस ठाण्याच्या

हद्दीत महिलेचा विनयभंग करून पळून जाणाऱ्या आरोपी विरोधात गुन्हा दाखल करण्यात आला होता. या गुन्हाचा समांतर तपास गुन्हे शाखा कक्ष तीन, पनवेल करत होते. वपोनि औदुंबर पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली पोलिसांच्या पथकाने तपास सुरू केला. यावेळी तपासादरम्यान लाल रंगाच्या थार गाडीचा सीसीटीव्ही

फुटेजमध्ये वाहनाचा क्रमांक दिसून आला. त्या क्रमांकाची पडताळणी केली असता तो क्रमांक अन्य गाडीचा असल्याचे निष्पन्न झाले. त्यानंतर उगलधळ फुटेज आणि वेगवेगळ्या कॅमेऱ्यांचा पाठपुरावा आणि आरटीओ नोंदींनुसार लाल रंगाच्या ६२ नोंदणीकृत थार गाडीच्या माहितीची छाननी करण्यात आली. त्यानंतर आरोपीचा शोध घेतला असता

तो बोनकोडे गाव, कोपरखेणे येथे सापडून आला. गुन्हाात वापरलेल्या गाडीचा क्रमांक एम एच २० एफ यु ३७५९ असल्याचे निष्पन्न झाले. आरोपीवर यापूर्वी नेरूळ पोलीस ठाण्यात विनयभंग आणि इतर कलमांखाली गुन्हा दाखल आहे. आरोपीच्या अटकेमुळे खारघरमधील दोन गुन्हे उघडकीस आले आहेत.

शाळेतील विद्यार्थ्यांना शालेय साहित्य वाटप

नवीन पनवेल : नेरेपाडा येथील शाळेतील विद्यार्थ्यांना विनायक गांधी यांच्या वतीने शालेय साहित्य वाटप करण्यात आले. नेरेपाडा येथील पंकज तांबडे यांच्या घरी गणेशोत्सवानिमित्त सामाजिक कार्यकर्ते विनायक गांधी यांनी वह्या, पेन्सिल, रंगीत खडू अर्पण केले होते. हे सर्व शालेय साहित्य नेरेपाडा येथील अंगणवाडी आणि जिल्हा परिषदेच्या शाळेतील विद्यार्थ्यांना वाटप करण्यात आले. यावेळी अंगणवाडी शिक्षिका, शाळेतील शिक्षक उपस्थित होते. या उपक्रमाचे सर्व स्तरातून कौतुक होत आहे.

फसवणूक केल्याप्रकरणी गुन्हा दाखल

। नवीन पनवेल । प्रतिनिधी । गृहकर्ज मंजूर करून स्वतः च्या खात्यात स्वीकारले आणि बनावट कागदपत्रे तयार करून सदनिका क्रेडिट सोसायटीकडे गहाण ठेवून गृह कर्ज स्वतःच्या बँक खात्यात घेतल्याप्रकरणी आरोपी विनोद खंडू डुंबरे (रा. सीता विष्णू सोसायटी, सेक्टर १९, कोपरखेरणे) याच्या विरोधात खादेश्वर पोलीस ठाण्यात २८ सप्टेंबर रोजी गुन्हा

शेलू रेल्वे फाटक नऊ दिवस बंद पर्यायी मार्गाचा वापर करण्याची वेळ

। नेरळ । प्रतिनिधी ।

मध्य रेल्वेच्या मुंबई-पुणे मेन लाईनवरील शेलू रेल्वे स्थानकाबाहेर वांगणीकडे जाणाऱ्या रेल्वे फाटकाच्या दुरुस्तीचे काम सुरू करण्यात आले आहे. त्यामुळे १ ते ९ ऑक्टोबरदरम्यान हे फाटक वाहतुकीसाठी बंद ठेवण्यात आले असून, वाहनचालकांना पर्यायी मार्गाचा अवलंब करावा लागत आहे. परिणामी स्थानिकांची मोठी गैरसोय होत आहे. वांगणी आणि शेलू स्थानकादरम्यान असलेले गेट क्रमांक १९ दुरुस्तीच्या कामासाठी बंद करण्यात आले आहे. रेल्वे रळांखालील जुनी खडी काढून नवीन खडी टाकण्यासह अन्य अभियांत्रिकी कामे या ठिकाणी सुरू आहेत. सध्या रळांखालील खडी काढण्यात आल्याने या मार्गावरून पायी जाणेही कठीण झाले आहे. अभियांत्रिकीची बहुतांश कामे रात्रीच्या वेळी केली जात असल्याने स्थानिकांमध्ये नाराजी आहे. फाटक बंद असल्याने शेलू गावातून नेरळ तसेच कल्याणकडे जाणाऱ्या वाहनचालकांना पर्यायी मार्गाचा वापर करावा लागत आहे. उल्हास नदीवरील पुलावरून अवसरे मार्ग कळंब-नेरळ रस्त्याचा वापर केला जात आहे. तातडीच्या कामासाठी काही वाहनचालक शेतातील रस्त्यांचा आधार घेत आहेत. मात्र, या मार्गावरील डोणे रेल्वे फाटकाकडे जाताना

चिखलामुळे एका वाहनाचे चाक रतल्याची घटनाही घडली आहे. त्यामुळे शेलू रेल्वे फाटक बंद असल्याने निर्माण झालेली गैरसोय ९ ऑक्टोबरपर्यंत कायम राहणार आहे.

रसायनीत अल्पवयीन मुलगी बेपत्ता

। रसायनी । प्रतिनिधी ।

चांभार्ली परिसरातून १५ वर्षीय अल्पवयीन मुलगी बेपत्ता झाल्याची घटना समोर आली आहे. याप्रकरणी मुलीच्या आईने दिलेल्या तक्रारीवरून रसायनी पोलीस ठाण्यात अज्ञात व्यक्तींविरोधात गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

माहितीनुसार, संबंधित अल्पवयीन मुलगी १ ऑक्टोबर २०२६ रोजी सकाळी सुमारे ११ वाजता चांभार्ली परिसरातील राहत्या घरातून बेपत्ता झाली. कुटुंबियांनी नातेवाईक, आजूबाजूचा परिसर तसेच परिचितंकडे शोध घेतला; मात्र तिचा ठावठिकाणा लागला नाही. त्यामुळे कुटुंबियांनी रसायनी पोलीस ठाण्यात तक्रार दाखल

केली. तक्रारीनुसार, अज्ञात व्यक्तीने अल्पवयीन मुलीला फूस लावून किंवा अन्य कारणाने तिच्या कायदेशीर पालकांच्या ताब्यातून घेऊन गेल्याचा संशय व्यक्त करण्यात आला आहे. पोलिसांनी अज्ञात व्यक्तींविरोधात गुन्हा दाखल करून तपास सुरू केला आहे. या प्रकरणाचा तपास पोलीस

बायपासने भादावचा रस्ता अडवला

। माणगाव । प्रतिनिधी ।

माणगाव शहराबाहेरून जाणाऱ्या बायपास मार्गामुळे भादाव, भादाव आदिवासीवाडी आणि कुंभे पुनर्वसन या तीन गावांतील नागरिकांसमोर नव्या समस्येने डोके वर काढले आहे. गावांचा दैनंदिन संपर्क आणि ये-जा करणाऱा मार्गाच बायपासमुळे अडवला गेल्याने नागरिक आणि विद्यार्थ्यांना भरधाव वाहतुकीतून जीव मुठीत धरून रस्ता ओलांडावा लागत आहे. सुरक्षित मार्गाची ठोस व्यवस्था नसल्याने अपघाताचा

धोका कायम आहे.

शाळा, बाजारपेठ, रण्णालय तसेच इतर कामांसाठी नागरिकांना माणगावकडे यावे लागते. विशेषतः विद्यार्थी, महिला, ज्येष्ठ नागरिक आणि लहान मुलांना मोठ्या धोक्याचा सामना करावा लागत आहे. पावसाळ्यात काळ नदीला पूर आल्यास गावांचा माणगावशी संपर्क तुटतो. त्यामुळे बायपास हा महत्त्वाचा पर्याय ठरत असला तरी भरधाव वाहतुकीमुळे धोका वाढला

आहे.

सध्या एकेरी वाहतूक सुरू असून, पुढील काही महिन्यांत चौपदरी महामार्गाची वाहतूक सुरू झाल्यानंतर वाहनांची संख्या आणि वेग वाढण्याची शक्यता आहे. त्यामुळे अपघात घडून जीवितहानी होण्यापूर्वी बायपासखाली कायमस्वरूपी बोगदा अथवा सुरक्षित भुयारी मार्ग उभारावा, अशी जोरदार मागणी ग्रामस्थांनी केली आहे.

अज्ञात व्यक्तींविरोधात गुन्हा दाखल

अंमलदार पो सई बाचकर करीत असून, वरिष्ठ पोलीस अधिकाऱ्यांच्या मार्गदर्शनाखाली बेपत्ता मुलीचा शोध घेण्यासाठी पोलिसांकडून विविध ठिकाणी तपास करण्यात येत आहे. प्राथमिक माहितीनुसार, मुलगी बेपत्ता झाल्यानंतर तिचा शोध घेण्यासाठी नातेवाईक व परिसरात चौकशी करण्यात आली होती.

म्हसळ्यात भरवस्तीत शिरली मगर

म्हसळा : तालुक्यातील घोणसे (वडाची वाडी) परिसरातील मानवी वस्तीत मगर आल्याची घटना शनिवार, दि. ३ ऑक्टोबर रोजी सकाळी घडली. भ्रमणध्वनीवरून मिळालेल्या माहितीनंतर वनविभागाच्या पथकाने तातडीने घटनास्थळी धाव घेत मगर सुरक्षितपणे पकडून तिची नैसर्गिक अधिवासात सुटका केली. या कारवाईत वनविभागाचे अधिकारी-कर्मचारी तसेच स्थानिक नागरिकांनी सहकार्य केले.

मारहाण केल्याप्रकरणी दहा जणांविरोधात गुन्हा दाखल

। नवीन पनवेल । प्रतिनिधी ।

सोळा वर्षीय मुलाला मारहाण केल्या प्रकरणी खारघर पोलीस ठाण्यात जवळपास दहा जणांविरोधात २९ सप्टेंबर रोजी गुन्हा दाखल करण्यात आला. रियान इंटरनॅशनल स्कूल खारघर सेक्टर ११ येथे झालेल्या बाचाबाचीचा राग मनात धरून २५ सप्टेंबर रोजी

सायंकाळी सहाच्या सुमारास खारघर लेक या ठिकाणी आरोपी वेदांत आर्या, मणी, अलीचे दोन भाऊ, ईशान सिंग, आणखी अनोळखी तीन ते चार इसम यांनी सोळा वर्षीय मुलगा आणि अन्य एकाला मारहाण केली. याविरोधात खारघर पोलीस अधिक तपास करीत आहेत.

महिलेचा हात पकडून ठार मारण्याची धमकी

नवीन पनवेल : महिलेचा हात पकडून तिला ठार मारण्याची धमकी दिल्या प्रकणी आरोपी राजा उर्फ राजेश राजाराम कैकाडी (वय ४५ राहणार करंजाडे) यांच्या विरोधात २८ सप्टेंबर रोजी पनवेल शहर पोलीस ठाण्यात गुन्हा दाखल

करण्यात आला.

यातील पीडित महिला आणि त्यांचामुलगायात्यांच्याबहिणीच्या घरी करंजाडे येथे पायी चालत जात होत्या. यावेळी आरोपी राजेश कैकाडी याने पीडित महिलेचा हात पकडला आणि अश्लील वक्तव्य

नटराज बार अँड रेस्टॉरंटवर पोलिसांची कारवाई

नवीन पनवेल : कोन गाव येथील हॉटेल नटराज बार अँड रेस्टॉरंटवर पोलिसांनी कारवाई करत नऊ जणांविरोधात ३० सप्टेंबर रोजी गुन्हा दाखल केला. नटराज बार अँड रेस्टॉरंट मध्ये महिला तोकडे कपडे घालून बीभास बर्तन आणि अश्लील हावभाव करताना पोलिसांना

सापडून आले. यावेळी बार मधील मॅनेजर जयराम अप्पू शेठ्डी आणि फुफ्फू वेटर रमेश दुमत्रा शेठ्डी, मनीष कुमार साकेत हे आर्थिक फायद्यासाठी त्यांना उत्तेजन आणि प्रोत्साहन देत होते. याप्रकरणी पोलिसांनी मॅनेजर वेटर आणि महिला सिंगर यांच्या विरोधात गुन्हा दाखल केला.

एक लाख ९0 हजारांची फसवणूक

नवीन पनवेल : क्रेडिट कार्डमधून एक लाख ९० हजार रुपयांची फसवणूक केल्याप्रकरणी कामोटे पोलीस ठाण्यात ३० सप्टेंबर रोजी गुन्हा दाखल करण्यात आला. केशवलाल यादव हे कामोटे सेक्टर १८ येथे राहात असून, आरोपीने त्यांना विश्वासात फसवणूक केली.

नि|व|ड|क

प्राथमिक शिक्षक सहकारी पतपेढीची सभा

पेण : पेण प्राथमिक शिक्षक सहकारी पतपेढी लि. पेण संस्थेची १०२ वी वार्षिक सर्वसाधारण सभा रोहा येथील डॉ. सी. डी. देशमुख शहर सभागृहात उत्साहपूर्ण पार पडली. या सभेत संचालक मंडळाने शिफारस केलेल्या १० टक्के लाभांशास सभासदांनी सर्वानुमते मंजुरी दिली. दरम्यान, विषयपत्रिकेतील विषयांनुसार सभेचे कामकाज सुरू करण्यात आले. सभेत सुभाष भोषी, राजेंद्र मोकल, प्रकाश काथारा, विजय पवार,सचिन खोपडे, मनोज मढवी, निर्भय म्हात्रे, बबन पाटील, अजय कापसे व प्रमोद पाटील यांनी विविध प्रश्न व सूचना मांडल्या.सभासदांनी विचारलेल्या प्रश्नांना संस्थेचे चेअरमन विज्ञान पाटील, सोपन चांदे, मानद सचिव मोहन भोईर व विनोद जोशी यांनी समर्पक उत्तरे दिली. या सभेतील प्रमुख निर्णयांपैकी संचालक मंडळाने शिफारस केलेल्या १० टक्के लाभांशास सभासदांनी सर्वानुमते मंजुरी दिली. त्यामुळे सभासदांमध्ये समाधानाचे वातावरण निर्माण झाले. या वार्षिक सभेस संस्थेचे एकूण २००३ सभासद उपस्थित होते. सभेचे संपूर्ण कामकाज अत्यंत खेळीमेळीच्या व उत्साहपूर्ण वातावरणात पार पडले.

ऐतिहासिक जंजिरा किल्ला बंद

मुरुड : मुरुड-राजपुरी येथील ऐतिहासिक जंजिरा किल्ला पाहण्यासाठी देशभरातील पर्यटक येत असतात. यावेळी सलग तीन सुट्ट्या आल्याने मोठ्या प्रमाणात पर्यटक मुरुडमध्ये दाखल झाले होते. जंजिरा किल्ला पाहण्यासाठी दिधी, खोरा व राजपुरी जेडीवर पर्यटकांनी गर्दी केली होती. परंतु, जंजिरा किल्ला पर्यटकांसाठी खुला नसल्याने शेकडो पर्यटकांचा हिमोड झाला आहे. किल्ल्याची अंतर्गत स्वच्छता झाली नसल्याने किल्ला बंद ठेवण्यात आल्याचे परातक खात्याचे बजरांग येळीकर यांनी सांगितले. तसेच, गेल्या महिनाभर किल्लातील स्वच्छता सुरू असून, पुढील ४ दिवसांत किल्ला पर्यटकांसाठी खुला करू, असे देखील त्यांच्याकडून सांगण्यात आले आहे. मुरुड-जंजिरा येथील आर्थिक विकास पूर्णतः पर्यटनावर अवलंबून आहे. त्यामुळे ऐन सुट्ट्यांच्या हंगामात किल्ला बंद ठेवल्याने पर्यटकांसह त्यावर अवलंबून असणाऱ्या व्यावसायिकांचा देखील हिमोड झाला आहे.

घटस्थापनेसाठी टोपल्यांची खरेदी सुरू

खांदेक्ष्वर : नवरात्रोत्सवाला अवघे काही दिवस शिल्लक राहिल्याने पनवेल परिसरात नवरात्रीची चाहूल लागली आहे. घराघरांत घटस्थापनेची तयारी सुरू झाली असून, महिला वर्गाची खरेदीसाठी लगबग वाढली आहे. काही महिला घरातील देव्हऱ्यात पारंपरिक पद्धतीने घटस्थापना करतात, तर काही ठिकाणी टोपलीमध्ये घट बसवून त्याभोवती फुलांच्या माळांनी आकर्षक सजावट केली जाते. त्यामुळे नवरात्रीच्या पायथीमूळी टोपल्या, सजावटीचे साहित्य आणि फुलांच्या माळांना मागणी वाढू लागली आहे. नवरात्र सुरू होण्यापूर्वीच महिला वर्गाकडून घटस्थापनेसाठी लागणाऱ्या टोपल्यांची खरेदी केली जात आहे. बाजारपेठेत विविध आकारांच्या आणि आकर्षक प्रकारच्या टोपल्या उपलब्ध झाल्या असून, आपल्या घरातील सजावटीला अग्रेसर टोपली निवडण्याकडे महिलांचा कल आहे. काही महिला टोपलीमध्ये धान्य पेरून त्यावर घटस्थापना करण्याची तयारी करत आहेत. तर काही जणी फुले, हार आणि अन्य सजावटीच्या साहित्याने घटाची आकर्षक मांडणी करण्याचे नियोजन करीत आहेत.

आमदांची बांधावर जाऊन पाहणी

माणगाव : रायगड जिल्ह्यात बंद्याचा खरीप हंगामात पावसाच्या लहरीपणाचा मोठा फटका शेतकऱ्यांना बसला असून, अनेक भागांत दुबार पेणीचे संकट ओढावले आहे. त्यामुळे केवळ श्रीवर्धन तालुक्यापुरती दुष्काळाची व्याप्ती मर्यादित न ठेवता रायगड जिल्ह्यातील अन्य तालुक्यांतील प्रत्यक्ष परिस्थितीचीही पाहणी करून दुष्काळ स्थितीचा गांभीर्यनि विचार करावा, अशी मागणी राष्ट्रवादी काँग्रेस (शरदचंद्र पवार) पक्षाचे प्रदेशाध्यक्ष आमदार शशिकांत शिंदे यांनी केली. शुक्रवारी (दि. २) आ. शशिकांत शिंदे यांनी माणगाव तालुक्यातील सुर्व-जाधव या गावातील शेतांच्या बांधावर जाऊन पिकांची पाहणी केली. यावेळी त्यांनी शेतकऱ्यांशी प्रत्यक्ष संवाद साधत त्यांच्या अडचणी जाणून घेतल्या.

स्व. मीनाक्षीताई अभ्यासू नेत्या : जयंत पाटील

स्व. मीनाक्षीताईच्या स्मृतिदिनानिमित्त वक्तृत्व स्पर्धा; रायगड जिल्ह्यातील विविध भागांतील वक्त्यांचा सहभाग

(पान १ वरून)

यावेळी शेकाप ज्येष्ठ नेते शंकरराव म्हात्रे, प्रवक्त्या चित्रलेखा पाटील, महिला आघाडी प्रमुख अॅड. मानसी म्हात्रे, कामगार आघाडी प्रमुख प्रदीप नाईक, जिल्हा सहचिटणीस अॅड. गौतम पाटील, जिल्हा चिटणीस मंडळाचे सदस्य अनिल पाटील, तालुका चिटणीस सुरेश घरत, तालुका सहचिटणीस नरेश म्हात्रे, तालुका माजी चिटणीस अनिल शांताराम पाटील, शेतकरी संघटनेचे अनिल पाटील, नागेश कुलकर्णी, अलिबाग पंचायत समिती सदस्य अंजली ठाकूर, तालुका महिला आघाडी प्रमुख नागेश्वरी हेमाडे, मोहन धुमाळ, विक्रान्त वाडे, निलेश खोत आदी पदाधिकारी, कार्यकर्ते तसेच जिल्ह्यातील वेगवेगळ्या भागातील असंख्य स्पर्धक, श्रोते मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

याप्रसंगी मार्गदर्शन करताना शेकाप सरचिटणीस जयंत पाटील म्हणाले की, शेकाप प्रवक्त्या चित्रलेखा पाटील व महिला आघाडी प्रमुख अॅड. मानसी म्हात्रे यांच्या पुढाकारातून वक्तृत्व स्पर्धेच्या माध्यमातून एक चांगला उपक्रम गेल्या दोन वर्षांपासून सुरू करण्यात आला आहे. जिल्हा परिषदेचे माजी अध्यक्ष स्व. प्रभाकर पाटील, माजी विरोधी पक्षनेते स्व. अॅड. दत्ता पाटील यांचे वक्तृत्वावर एक वेगळे प्रभुत्व होते. त्याच विचारांचा वारसा माजी राज्यमंत्री स्व. मीनाक्षी पाटील यांनी त्यांच्या अभ्यासपूर्ण वक्तृत्वाने जपला. मीनाक्षी पाटील

एक चांगल्या वैचारिक वक्त्या होत्या. आपल्या वक्तृत्वाने वेगळ्या पद्धतीने बोलण्याची एक वेगळी हातोटी त्यांच्याकडे होती. तळागाळातील प्रश्न अभ्यासू वृत्तीने सातत्याने मांडण्याचे काम स्व. मीनाक्षी पाटील यांनी केले आहे. आपल्या वक्तृत्वाची एक वेगळी छाप त्यांची राहिली आहे. वक्तृत्व स्पर्धेतून अनेकांना घडण्याची संधी मिळते, असे सांगत जयंत पाटील

अपेक्षा', 'सत्तेच्या सिंहासनावर नव्हे, जनतेच्या हृदयात घर करणाऱ्या ताई- मीनाक्षीताई', 'कलम जब जागती है तब सत्ता कांपती है', 'मजबुती का नाम महात्मा गांधी', 'जखमी लोकशाहीच्या कपाळावर आशेचे कुंकू लावतीय मी' अशा वेगवेगळ्या विषयांवर वक्तृत्व स्पर्धा घेण्यात आली. या स्पर्धेत ५० स्पर्धकांनी सहभाग घेतला. वेगवेगळ्या स्पर्धकांनी वेगवेगळ्या विषयांवर आपल्या शैलीतून वक्तृत्व करून श्रोत्यांची मने जिंकली.

परीक्षक म्हणून राज्यशास्त्र अभ्यास मंडळाचे सदस्य भगवान लोखंडे, साहित्यिक लेखक अनंत कोळगांवकर, एमए विषयातील सुवर्णपदकाचे मानकरी आणि मराठी भाषेवर प्रभुत्व असणाऱ्या

मीनाक्षी पाटील यांना हीच खरी श्रद्धांजली : चित्रलेखा पाटील

शेतकरी कामगार पक्षाच्या नेत्या स्व. मीनाक्षी पाटील यांच्या नावाने अलिबागमध्ये जिल्हास्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा घेतली आहे. ही खरी मीनाक्षी पाटील यांना श्रद्धांजली आहे. आपल्या वक्तृत्वाने अनेकांना मंत्रमुग्ध करण्याचे काम मीनाक्षी पाटील यांनी केले आहे. ताईच्या नावाने सुरू केलेली ही स्पर्धा आगामी काळात भव्यदिव्य करण्याचा मानस आहे. शंभरहून अधिक स्पर्धकांना यातून संधी देण्याचा प्रयत्न राहणार आहे. दोन दिवस ही स्पर्धा झाली पाहिजे अशा पद्धतीने नियोजन राहणार आहे, असे मत शेतकरी कामगार पक्षाच्या प्रवक्त्या चित्रलेखा पाटील यांनी केले.

सुरभी वाणी यांनी काम पाहिले. स्पर्धेत प्रथम क्रमांक मिळविणाऱ्या विजेत्याला १५ हजार १ रुपये व चषक, द्वितीय क्रमांकाला ११ हजार १ रुपये व चषक, तृतीय क्रमांकाला ७ हजार १ रुपये व चषक, चतुर्थ क्रमांकाला ५ हजार १

आणि चषक, पाचव्या क्रमांकाला ३ हजार रुपये व चषक देऊन गौरविण्यात येणार आहे. तसेच, उत्तेजनार्थ म्हणून पाच बक्षिसे दिली जाणार आहेत. त्यामध्ये प्रत्येकी २ हजार १ व चषक देऊन सन्मानित केले जाणार आहे.

नागरिकांना छत्रीचा आधार

। खांदेक्ष्वर । प्रतिनिधी ।

सप्टेंबर महिन्यापासून उष्णतेचे वेध लागले असतानाच ऑक्टोबरच्या पहिल्याच दिवसापासून उन्हाचा तडाखा जाणवू लागला आहे. दुपारच्या वेळी वाहणाऱ्या उकाड्यामुळे नागरिकांची चांगलीच गैरसोय होत आहे. पावसाळ्यात पावसापासून संरक्षण करण्यासाठी वापरलेल्या छत्रा आता उन्हापासून बचावासाठी बाहेर पडताना नागरिकांच्या हातात

दिसू लागल्या आहेत. रस्त्यावरून चालताना अनेक नागरिक छत्रीचा आधार घेत उन्हाची तीव्रता कमी करण्याचा प्रयत्न करत आहेत. तर, काही नागरिकांनी डोक्यावर झालेले बांधण्यास सुरुवात केली आहे. महिला आणि तरुणींकडून चेहऱ्याचे उन्हापासून संरक्षण करण्यासाठी स्कार्फचा वापर केला जात आहे. दुचाकीस्वारांकडूनही उन्हापासून बचावासाठी चेहरा झाकण्याला प्राधान्य दिले जात आहे.

२९ वर्षीय महिला बेपत्ता

पनवेल : नवीन पनवेल सेक्टर ८ येथून २९ वर्षीय प्रेमकला पदम लोहार ही महिला बेपत्ता झाल्याची घटना समोर

आली आहे. याबाबत खांदेक्ष्वर पोलीस ठाण्यात करण्यात आली आहे. प्रेमकला लोहार हिचे वय २९ वर्षे असून रंग गोरा, उंची सुमारे ५ फूट ५ इंच, केस काळे व लांब, डोळे काळे आणि बांधा मध्यम आहे. ती बेपत्ता झाली त्यावेळी हिरव्या रंगाचा वनपीस व पांढऱ्या रंगाचे शूज परिधान केले होते. ती नेपाळी व हिंदी भाषा बोलते. तिच्याकडे व्हिवो कंपनीचा मोबाईल आहे.

कर्जत शहरात धूर फवारणी

। नेरळ । प्रतिनिधी ।

कर्जत नगरपरिषदेकडून शहरात धूर फवारणी करण्यास सुरुवात झाली आहे. पावसाळ्यानंतर मोठ्या प्रमाणात गवत आणि झाडे झुडपे वाढली असून, डासांचा प्रादुर्भाव वाढला आहे. ही बाब लक्षात घेऊन नागरिकांनी धूर फवारणीची मागणी केल्यानंतर पालिकेने आरोग्य विभागाला निर्देश देत शहरातील सर्व भागात धूर फवारणी सुरू करण्यास सुरुवात झाली आहे.

पावसाळ्यानंतर सर्वत्र गवत वाढते आणि त्यानंतर डासांची उत्पत्ती होण्यास मदत होते. त्याचवेळी उन्हाळ्यात छोट्यात आलेली झाडे यांना नव्याने पालवी येत असते. तसेच, नवीन झाडे उगवत असतात. त्यामुळे देखील डासांची उत्पत्ती होत असते आणि त्यामुळे डासांचा वाढलेला प्रभाव यामुळे शहरातील नागरिक त्रस्त

झाले होते. नागरिकांनी पालिकेत जाऊन आपली समस्या आरोग्य सभापती तथा उपनगराध्यक्ष संतोष पाटील यांच्याकडे मांडली. त्यांनी नगराध्यक्ष पुष्पा दांडे आणि मुख्याधिकारी तानाजी चव्हाण यांच्यासमोर शहरातील डासांचा प्रभाव कमी करण्यासाठी धूर फवारणी सुरू करायला हवी, अशी भूमिका घेतली. त्यानंतर

मुख्याधिकारी यांनी निर्देश देताना आरोग्य विभागाने शहरातील सर्व भागात धूर फवारणी करावी असे निर्देश स्वच्छता निरीक्षक यांना दिले. गुंडो, भिसेगाव नंतर कर्जत शहर आणि तिसऱ्या टप्प्यात दहिवली आकुलें असा भाग निश्चित करून जादा कामगार या कामासाठी लावून धूर फवारणी केली जावी, असे निर्देश दिले आहेत.

दोन महिने उलटूनही आरोपी फरार

। पेण । प्रतिनिधी ।

पेणमधील मयूर वनगे मारहाण प्रकरणाला तब्बल दोन महिने पूर्ण झाले; मात्र, या प्रकरणातील आरोपी अद्याप पोलिसांच्या हाती लागलेले नाहीत. त्यामुळे तपासाच्या गतीवर आणि आरोपींच्या अटकेबाबत आता गंभीर प्रश्न उपस्थित होत आहेत. या प्रकरणातील आरोपी म्हणून भाजपचे उपाध्यक्ष मंगेश दळवी, रंजन दळवी आणि हेरशे दळवी यांची नावे समोर आली आहेत. मात्र, हे तिघे पोलिसांना सापडलेले नसल्याने आरोपी नेमके कुठे आहेत आणि त्यांना अटक का होत नाही? असा सवाल आता उपस्थित केला जात आहे.

दखल घेत राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाचे महाराष्ट्र प्रदेशाध्यक्ष तथा आमदार शशिकांत शिंदे यांनी पेण पोलीस ठाण्याचे पोलीस निरीक्षक संदीप यंत्रणाच्या कार्यपद्धतीवरच प्रश्नचिन्ह निर्माण झाले आहे. आरोपींचा शोध घेण्यासाठी पोलिसांनी आतापर्यंत कोणती पावले उचलली? आरोपींचा

ठावटिकाणा पोलिसांना का मिळत नाही? आणि दोन महिन्यांनंतरही अटकेबाबत ठोस कारवाई का झालेली नाही? असे प्रश्न नागरिकांकडून उपस्थित होत आहेत. विशेष म्हणजे, आरोपींना फरार घोषित करण्याची कार्यदेशीर प्रक्रिया सुरू झाली आहे का? हा प्रश्नही आता पेणीवर आला आहे. मात्र, आरोपींना 'फरार' घोषित करण्याबाबतची नेमकी कार्यदेशीर स्थिती आणि पोलिसांनी केलेली कारवाई याबाबत अधिकृत माहिती समोर येणे आवश्यक आहे. दरम्यान, आमदार शशिकांत शिंदे यांनी थेट पोलीस प्रशासनाकडून या प्रकरणाची माहिती घेतल्याने प्रकरणाला आता नवे राजकीय वळण मिळाले आहे.

पर्यटकांकडून सुरक्षेच्या नियमांकडे दुर्लक्ष

। श्रीवर्धन । प्रतिनिधी ।

दिवेआगर येथील समुद्रात आठ विद्यार्थ्यांचा बुडून दुर्दैवी मृत्यू झाल्याची घटना ताजी असतानाच श्रीवर्धनच्या समुद्रकिनाऱ्यावर पर्यटकांकडून सुरक्षेच्या नियमांकडे दुर्लक्ष केले जात असल्याचे चित्र समोर येत आहे. या दुर्घटनेला चोवीस तासही पूर्ण झाले नसताना श्रीवर्धनच्या समुद्रात पर्यटक बिनधास्तपणे पोहण्याचा आनंद घेत असल्याने आश्चर्य व्यक्त होत आहे. प्रशासनाकडून समुद्रातील संभाव्य धोका लक्षात घेऊन येथील किनाऱ्यांवर लाल

बावटा लावण्यात आला आहे. तसेच, समुद्रात काही अंतरावर धोकादायक क्षेत्र दर्शविणारे बोयेही लावण्यात आले आहेत. मात्र, या इशारांकडे पर्यटकांकडून सर्रास दुर्लक्ष केले जात असल्याचे दिसून येत आहे. किनाऱ्यावरील स्थानिक नागरिक आणि विव्नेते पर्यटकांना समुद्रात पोहण्यासाठी जाऊ नका, अशा सूचना देत आहेत. समुद्राच्या पाण्याचा अंदाज येत नसल्याने तसेच लाटांच्या प्रवाहामुळे जीवितहानी होण्याची शक्यता असल्याचेही त्यांच्याकडून सांगण्यात येत आहे.

तातडीने भरती

पुरुष / महिला उमेदवार पाहिजेत.

पात्रता : शैक्षणिक पात्रता: डिप्लोमा किंवा ग्रॅज्युएट फ्रेशर्स तसेच अनुभवी उमेदवार अर्ज करू शकतात.

कामाचे ठिकाण: मांदांड / बोरघर, तळा रोड - रायगड

संपर्क: सौ. ज्योती - 8452959362

आजच अर्ज करा - तात्काळ रूजू होण्याची संधी!

। अलिबाग । प्रतिनिधी ।

श्रीवर्धन-दिवेआगर येथील विद्यार्थ्यांच्या समुद्रातील दुर्घटनेने पर्यटनस्थळांवरील सुरक्षा व्यवस्थेकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन बदलण्याची गरज अधोरेखित केली आहे. दुर्घटना घडल्यानंतर बचावकार्य करण्यापेक्षा दुर्घटना घडण्याची शक्यता आधीच ओळखून ती टाळण्यावर भर देण्याची भूमिका घेत अलिबाग नगरपरिषदेचे सभापती प्रशांत नाईक यांनी अलिबाग समुद्रकिनाऱ्यावरील सुरक्षा व्यवस्थेची प्रत्यक्ष पाहणी केली.

पर्यटकांची वाढती संख्या लक्षात घेता सर्व लाईफगाईडना अलर्ट मोडवर राहण्याच्या सूचना देण्यात आल्या. सध्या अलिबाग समुद्रकिनारी चार पुरुष व एका महिला लाईफगाईडची नियुक्ती

प्रशांत नाईक यांनी केली सुरक्षा पाहणी

अलिबाग समुद्रकिनाऱ्यावर लाईफगाईडची नियुक्ती

दुर्घटना टाळण्यासाठी 'प्रिव्हेन्शन'वर भर

असून, बचावासाठी एक स्पीडबोट, स्ट्रॅचर, लाईफ जॅकेट्स तसेच भरती-ओहोटीच्या सूचनांसाठी सायरनची व्यवस्था उपलब्ध आहे. समुद्रकिनाऱ्यावरील जीवरक्षकांची तैनाती, बचाव बोटी, सुरक्षा साधने, पर्यटकांची वर्दळ असलेली ठिकाणे आणि आपत्कालीन परिस्थितीत प्रतिसाद देण्याची यंत्रणा यांचा प्रशांत नाईक, मुख्याधिकारी सागर साळुंखे, अभियंता मुंडे यांनी आढावा घेतला. केवळ जीवरक्षक आणि बचाव बोटी उपलब्ध असणे पुरेसे नसून, कोणत्या ठिकाणी, कोणत्या

परिस्थितीत आणि कोणत्या वेळी अधिक धोका निर्माण होऊ शकतो, याचे पूर्वनियोजन आवश्यक आहे, यावर त्यांनी भर दिला.

“पर्यटक समुद्राचा आनंद घेण्यासाठी येतात; त्यांना समुद्राची भीती वाटावी अशी परिस्थिती निर्माण व्हायला नको. त्यामुळे सुरक्षेच्या उपाययोजना या दुर्घटनेनंतरच्या प्रतिसादापुरत्या मर्यादित न राहता, दुर्घटना टाळण्याकडून दृष्टीने असायला हव्यात,” असे प्रशांत नाईक यांनी स्पष्ट केले. तसेच, पर्यटकांची सुरक्षितता ही सर्वोच्च प्राथमिकता असून, समुद्रकिनाऱ्यावरील सुरक्षा व्यवस्थेचा नियमित आढावा घेऊन आवश्यक त्या उपाययोजना अधिक सक्षम करण्यावर भर दिला जाणार असल्याचेही त्यांनी सांगितले.

राजस्थानमधील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीचा निकाल सत्ताधारी भारतीय जनता पक्षाच्या पथ्यावर पडल्याचे दिसत असले, तरी आकड्यांच्या अंतरंगात डोकावल्यास सत्तेच्या गोटात निर्माण झालेली अस्वस्थता लपून राहत नाही. भाजपला मिळालेल्या जागांचे संख्याबळ समाधान देणारे असले, तरी काँग्रेस आणि भाजप यांच्यातील मतांच्या टक्क्यांमधील घटलेले सूक्ष्म अंतर सत्ताधाऱ्यांच्या भुवया उंचावणारे आहे.

लोकशाहीचा खरा ठोका लोकसभेच्या किंवा विधानसभेच्या किंवा लोकसभेच्या भव्य सभागृहात नव्हे, तर गावातील चावडीवर, ग्रामपंचायतीत आणि नगरपालिकेच्या बॉर्डात ऐकू येतो. राजस्थानमध्ये नुकत्याच पार पडलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांनी या वास्तवाची पुन्हा एकदा जाणीव करून दिली. सत्ताधारी भाजपने जागांच्या गणितात आघाडी घेत विजयाचा गवसणी घातली खरी; मात्र राजकीय विश्लेषणाचे तराजू केवळ जिंकलेल्या जागा मोजत नाहीत, तर त्या जागांमागे उभा राहिलेला मतांचा

टका आणि त्यातून व्यक्त झालेला लोकमत तपासतात. या कसोटीवर भाजपला मिळालेला विजय हा निर्भेळ किंवा निश्चित करणारा नाही. उलट, काँग्रेसने दिलेली कडवी झुंज आणि मतांच्या अंतरातील घट सत्ताधारी पक्षासाठी धोक्याची घंटा वाजवणारी ठरली. कोणत्याही राज्यात सत्ता स्थापन झाल्यानंतरच्या सुरुवातीच्या काळात होणाऱ्या स्थानिक निवडणुकांमध्ये सत्ताधारी पक्षाला नैसर्गिक अनुकूलतेचा लाभ मिळतो. पोलिस यंत्रणा, स्थानिक प्रशासन, निधीचे वाटप आणि सत्तेचा प्रभाव या सगळ्या गोष्टी सरकार चालवणाऱ्या पक्षाच्या बाजूने उभ्या असतात. राजस्थानमध्येही भाजपकडून अशाच एकांगी यशाची अपेक्षा व्यक्त केली जात होती. जागांच्या आकडेवारीत भाजपने पहिला क्रमांक पटकावला असला, तरी मतांची एकूण टक्केवारी पाहिली, तर भाजप आणि काँग्रेसमधील अंतर अत्यंत नगण्य दिसते. अनेक प्रभागांमध्ये आणि पंचायतींमध्ये विजयाचा फैसला केवळ काही डझन किंवा शे-दोनशे मतांच्या फरकाने झाला आहे. सत्तेत असताना आणि

विरोधी पक्ष अंतर्गत वाढत असतानाही काँग्रेसने घेतलेली ही झेप भाजपच्या रणनीतीकारांना अस्वस्थ करणारी आहे. राजस्थानमध्ये पार पडलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीच्या निकालामध्ये मतदारांनी भाजपला स्पष्ट ‘ब्लॅक चेक’ दिलेला नाही, तर प्रत्येक पावालावर सरकारचे काम जोखले आहे,

हे स्पष्ट झाले आहे.

शेतकरी प्रश्न, स्थानिक पातळीवरील बेरोजगारी, महागाई आणि ग्रामीण भागात कल्याणकारी योजनांची अंमलबजावणी करताना आलेली शिथिलता यामुळे तळगाळातील मतदार पूर्णपणे सत्ताधाऱ्यांच्या दावणीला बांधला गेलेला नाही, हाच या मतांच्या अंतराचा थेट अन्वयार्थ आहे. या निवडणुकीतील सर्वांत नाट्यमय आणि राजकीयदृष्ट्या सर्वाधिक लक्षवेधी पैलू म्हणजे पक्षातील ज्येष्ठ नेत्यांच्या बालेकिल्ल्यांचे निकाल. राजस्थानात भाजपचा विचार वसुंधराराजे शिंदे यांच्या नावाशिवाय अपूर्ण मानला जातो. झालावाड आणि धोलपूर हा परिसर राजे घराण्याचा राजकीय गड म्हणून दशकांनुदशके ओळखला गेला आहे; परंतु स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निकालांनी या अभेद्य गडालाही तडे गेल्याचे दाखवून दिले. झालावाड आणि लगतच्या पट्ट्यात भाजपला बसलेले धक्के पक्षांतर्गत समीकरणांचा परिणाम आहेत की मतदारांची नाराजी, यावर आता खल सुरू झाला आहे. धोलपूर आणि दिहौलीतील

पक्षश्रेष्ठींकडून वसुंधराराजेंचे पद्धतशीरपणे कमी केले गेलेले वजन कार्यकर्त्यांच्या मनोबलावर परिणाम करून गेले आहे. पक्षांतर्गत स्पर्धा आणि निष्ठावंतांची झालेली उपेक्षा यांचा फटका येथे बसल्याचे दिसते. मतदारांनी राजे यांच्या वर्चस्वाला मर्यादा आखून देताना पक्षाच्या स्थानिक पातळीवर नव्या फळीलाही पूर्णपणे स्वीकारल्याचे दिसले नाही.

भाजपसाठी वसुंधराराजेंचा गड चित्तेचा विषय ठरला असेल, तर काँग्रेससाठी माजी मुख्यमंत्री अशोक गेहलोत यांच्या बालेकिल्ल्यातील निकाल आत्मपरीक्षणाची वेळ आणणारे आहेत. मारवाडचे राजकारण आणि विशेषतः जोधपूर परिसर

हा अशोक गेहलोत यांचा पारंपरिक प्रभावक्षेत्र. ‘मारवाडचा जादुगार’ म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या गेहलोत यांचा वर्चस्व असलेल्या भागात स्थानिक निवडणुकांमध्ये काँग्रेसला अपेक्षित यश मिळवता आलेले नाही. उलट, अनेक महत्त्वाच्या

योजना’ आणि सामाजिक सुखेच्या अनेक योजनांची घोषणा करून ग्रामीण मतदारांवर प्रभाव पाडण्याचा प्रयत्न केला होता; मात्र स्थानिक पातळीवरील सत्ता गमावल्यानंतर त्यांच्या या बालेकिल्ल्यात कार्यकर्त्यांची झालेली वाताहात आणि संघटनात्मक विस्कळीतपणा चव्हाट्यावर आला आहे. नेत्याचे व्यक्तिगत वलय हे नेहमीच तळगाळातील पंचायत सदस्याला तारून नेऊ शकत नाही, ही चपराक मतदारांनी महत्त्वाचा कोन म्हणजे सत्तेत पायलट. टोंक, दौसा आणि गुर्जरबहुल पट्ट्यात पायलट यांचे राजकीय वजन सर्वश्रुत आहे. त्यांच्या सभांना उसळणारी तहणांची गर्दी आणि राज्यव्यापी प्रभाव यांच्या जोरावर काँग्रेसला मोठा दिलासा मिळणे अपेक्षित होते; परंतु त्यांच्या प्रभावाखालील काही महत्त्वाच्या स्थानिक संस्थांमध्ये काँग्रेसला पराभवाचा सामना करावा लागला किंवा अपक्षांनी बाजी मारली.

सचिन पायलट यांच्या समर्थकांसाठी हा निकाल सावध करणारा आहे. लोकप्रिय प्रतिमा आणि समजामध्यमांवरील प्रभाव हा प्रत्यक्ष स्थानिक राजकारणात मतपेटीपर्यंत पोहोचेलच असे नाही. टोंक परिसरातील स्थानिकांनी दाखवून दिले आहे, की स्थानिक पातळीवरील गटबाजी, उमेदवारांची चुकीची निवड आणि तळगाळातील कार्यकर्त्यांशी तुटलेला संपर्क यामुळे स्वतःच्या बालेकिल्ल्यातही सुस्थित राहता येत नाही. काँग्रेसमधील मुख्यमंत्री विरूद्ध प्रदेशाध्यक्ष या जुन्या सुसंघर्षाची धगा आजही खालच्या फळीत कायम आहे आणि त्याचा फटका पक्षाला

पायलट

यांच्या अंगणातही बसला आहे. विधानसभा किंवा लोकसभेच्या वेळी चालणारे भावनिक, राष्ट्रीय किंवा कल्याणकारी राजकारण स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये त्याच तीव्रतेने चालत नाही, हा मतदारांचा स्पष्ट इशारा आहे. रस्ते, पिण्याचे पाणी, स्थानिक नागरी सुविधा, सिंचन आणि पंचायतींमधील भ्रष्टाचार हेच मुद्दे या निवडणुकीमध्ये मतदारांच्या केंद्रस्थानी राहिले. या निवडणुकीत अपक्ष आणि स्थानिक आघाड्यांनी मिळवलेले यश हे प्रस्थापित भाजप आणि काँग्रेस या दोन्ही पक्षांच्या कार्यपद्धतीवर प्रसन्नचिन्ह उपस्थित करणारे आहे.

राही भिडे

जिथे दोन्ही पक्षांनी भ्रष्ट किंवा घराणेशाहीतील उमेदवारांना लादले, तेथे मतदारांनी तिसऱ्या पर्यायाला किंवा अपक्षांना पसंती दिली. मतदारांची ही प्रगल्भता नेत्यांच्या बालेकिल्ल्यांच्या भिंती पाडणारी ठरली आहे. या निकालांचे परिणाम केवळ स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या सभापती किंवा प्रमुखांच्या निवडीपुरते मर्यादित राहणार नाहीत, तर दोन्ही पक्षांच्या अंतर्गत राजकारणावर खोलवर प्रभाव पाडतील.

स्थानिक निवडणुकांमध्ये मतांचे अंतर घटल्यामुळे सध्याच्या राज्य सरकारवर पक्षांतर्गत दबाव वाढेल. वसुंधराराजेंना बाजूला सारून राज्य चालवणे आणि निवडणुका जिंकणे तितकेसे सोपे नाही, हा संदेश भाजप श्रेष्ठींपर्यंत पोहोचला आहे. दुसरीकडे, स्थानिक पातळीवरील नाराजी वेळीच दूर न केल्यास भविष्यातील निवडणुका कठीण होतील, ही भीती भाजपला सतावू लागली आहे. गेहलोत आणि पायलट या दोघांच्याही गडांना

लागलेला धक्का या दोघांपैकी एकालाही एकमेकांवर राजकीय कुरघोडी करण्याची नैतिक मुभा देत नाही. ‘आम्ही एकत्र आहोत’ हे केवळ मंचावरून दाखवून चालणार नाही, तर दोन्ही नेत्यांना आपापले प्रभावक्षेत्र सावरण्यासाठी जमिनीवर उतरावे लागेल. दोन्ही पक्षांमध्ये स्थानिक कार्यकर्त्यांची निष्ठा गृहीत धरण्याची प्रवृत्ती वाढली होती. बंडखोरांनी मिळवलेले यश हे पक्ष नेतृत्वाने कार्यकर्त्यांचा आवाज ऐकला पाहिजे, याचाच दाखला आहे. राजस्थानमधील या स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीने कोणालाही पराक्रोटीचा आनंद किंवा टोकाचे दुःख करण्याची संधी दिलेली नाही. भाजपसाठी हा निकाल म्हणजे ‘जिंकलो; पण दमछाक झाली’ असा आहे. जागा मिळाल्या; पण मतांचे घटलेले अंतर सरकारच्या कार्यशैलीवर जनतेने व्यक्त केलेला अविश्वास दर्शवतो, तर काँग्रेससाठी हा निकाल म्हणजे ‘हरलो; पण आशा संपलेली नाही’ असा आहे. सत्तेबाहेर असतानाही मिळालेला मतांचा टक्का काँग्रेससाठी संजीवनी ठरू शकतो, अड इतकीच, की त्यांनी आपापसातील हेवेदावे सोडून या मतांचे रूपांतर राजकीय शक्तीत केले पाहिजे.

नेत्यांचे बालेकिल्ले ही मध्ययुगीन जहागिरी नाही, मतदारांची मर्जी सांभाळली तरच हेगडिटकितात, अन्यथा लोकांशी त्यांचा एकाच मतदानात मातब्बरांचे सिंहासन डळमळीत होऊ शकते, हाच राजस्थानमधील जनतेने दिलेला ठाम संदेश आहे. सत्तेचा मद उतरवणारा आणि विरोधकांना आळस झटवून कामाला लावणारा हा जनादेश राजस्थानाच्या राजकारणाला नेत्या काळात नव्या वळणावर घेऊन जाऊ शकतो.

शिक्षकच विद्यार्थ्यांचा नैसर्गिक इंटेलिजन्स

५ सप्टेंबर हा भारताचा शिक्षक दिन, तर ५ ऑक्टोबर हा जागतिक शिक्षक दिन म्हणून साजरा केला जातो. दोन्ही दिवस शिक्षकांच्या योगदानाची जाणीव करून देणारे आहेत. मात्र, आजचे जग ज्या वेगाने बदलत आहे, त्या पार्श्वभूमीवर शिक्षक आणि विद्यार्थ्यांच्या नात्याकडे नव्या दृष्टिकोनातून पाहण्याची गरज आहे. ‘हे विश्वाचे माझे घर’ या भावनेप्रमाणे जग अधिकाधिक एकमेकांशी जोडले गेले आहे आणि या बदलत्या विश्वात आता कृत्रिम बुद्धिमत्ता अर्थात आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स (एआय) नेही प्रवेश केला आहे. त्यामुळे आताच्या शिक्षकांचा विद्यार्थ्यांसोबतचा प्रवासही नव्या पिढीच्या कलेने आणि तंत्रज्ञानाच्या बदलत्या स्वरूपाशी जुळवून घ्यावा लागणार आहे. कारण भविष्यात शिक्षक आणि विद्यार्थी यांच्या मध्ये एआय सुद्धा एक सहप्रवासी असणार आहे.

आज विद्यार्थ्यांना एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर हवे असल्यास ते थेट एआयला विचारू शकतात. त्वरित माहिती, वैयक्तिक अभ्यास, भाषांतर, प्रश्नोत्तर, लेखन, उदाहरणे आणि सरावासाठी एआयची विविध साधने उपलब्ध होत आहेत. त्यामुळे शिक्षकांची भूमिका ‘माहिती देणाऱ्या’ व्यक्तीपासून हळूहळू मार्गदर्शकाच्या भूमिकेकडे वळत आहे. एक काळ असा होता की विद्यार्थ्यांना एखादी माहिती हवी असल्यास शिक्षक, पाठ्यपुस्तक किंवा ग्रंथालय हाच प्रमुख आधार होता. आज परिस्थिती पूर्णपणे बदलली आहे. एका क्लिकवर किंवा काही शब्दांच्या प्रस्नावर एआय विद्यार्थ्यांना माहिती, स्पष्टीकरण, उदाहरणे, भाषांतर, प्रश्नसंच आणि अभ्यासाचे नियोजन देऊ शकते. त्यामुळे ‘माहितीचा स्रोत’ म्हणून शिक्षकांवरील विद्यार्थ्यांचे पारंपरिक अवलंबित्व कमी होत आहे. मात्र, याचा अर्थ शिक्षकांचे महत्त्व कमी झाले असा अजिबात नाही. उलट शिक्षकांची भूमिका अधिक व्यापक आणि जबाबदारीची झाली आहे. एआयच्या मदतीने प्रत्येक विद्यार्थ्याला त्याच्या क्षमतेनुसार शिकण्याची संधी मिळू शकते. एखाद्या विद्यार्थ्याला गणितातील एखादी संकल्पना समजत नसेल तर ती वेगवेगळ्या पद्धतीने समजावून घेता येते. भाषेतील अडचणी असतील तर भाषांतराची मदत मिळू शकते. अभ्यासासाठी अतिरिक्त सराव आणि प्रश्न तयार करता येतात. शिक्षकांसाठीही धडे

तयार करणे, प्रश्नसंच तयार करणे आणि विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीचे विश्लेषण करणे अशा अनेक बाबतीत एआय उपयुक्त ठरू शकते. एआय विद्यार्थ्यांला एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर देऊ शकते; त्या उत्तराची सत्यता तपासणे, त्यातील चुका ओळखणे, योग्य संदर्भ समजून घेणे आणि मिळालेल्या माहितीचा योग्य वापर करणे हे विद्यार्थ्यांना शिकवण्याचे काम शिक्षकच प्रभावीपणे करू शकतात. आजच्या शिक्षणात ‘काय शिकायचे?’ याबरोबरच ‘का

दत्तप्रसाद शिरोडकर

शिकायचे?’ , ‘कशावर विश्वास ठेवायचा?’ आणि ‘मिळालेल्या ज्ञानाचा उपयोग कसा करायचा?’ हे प्रश्नही तितकेच महत्त्वाचे झाले आहेत. या सुविधांबरोबर काही गंभीर प्रश्नही उभे राहतात. विद्यार्थ्यांनी गृहपाठ, प्रकल्प किंवा लेखन पूर्णपणे एआयकडून करून घेण्यास सुरुवात केली तर त्यांच्या स्वतःच्या विचारशक्तीवर आणि सर्जनशीलतेवर परिणाम होऊ शकतो. ‘उत्तर मिळणे’ आणि ‘विषय समजणे’ यात मोठा फरक आहे. एआयने तयार केलेले उत्तर बरोबर दिसत असले तरी त्यात तथ्यात्मक चुका किंवा अपूर्ण माहिती असण्याची शक्यता असते. त्यामुळे एआयचा वापर करताना चिकित्सक विचार करण्याची सवय विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण करणे आवश्यक आहे. याठिकाणी शिक्षकांची खरी भूमिका स्पष्ट होते. शिक्षक आणि वर्गातील विद्यार्थी यांच्यामध्ये एक भावनिक नाते निर्माण होत असते. विद्यार्थी आपल्या वर्गशिक्षकांना आयुष्यभर विसरत नाही. कारण शिक्षक केवळ अभ्यासक्रम शिकवत नसतात, तर नकळत विद्यार्थ्यांचे व्यक्तिमत्त्व घडवत असतात. विद्यार्थ्यांच्या यशात आनंद मानणारा, अपयशात धीर देणारा, चूक झाल्यास समजावून सांगणारा आणि योग्य मार्ग दाखवणारा शिक्षक हा विद्यार्थ्यांच्या

आयुष्यातील महत्त्वाचा साथीदार किंवा आधार असतो. म्हणूनच शिक्षक हेच विद्यार्थ्यांचे खरे ‘नैसर्गिक इंटेलिजन्स’ आहेत; आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स म्हणजे एआय हा केवळ एक सहप्रवासी आहे. एआयकडे माहिती आहे, वेग आहे आणि विश्लेषण करण्याची क्षमता आहे; परंतु शिक्षकांकडे माणूस समजून घेण्याची क्षमता, अनुभव, संवेदनशीलता आणि भावनिक जिव्हाळा आहे.

एआय विद्यार्थ्यांला सांगू शकते की एखाद्या समस्यांचे उत्तर काय आहे; पण शिक्षक त्याला समस्या समजून घेण्याची दृष्टी देऊ शकतात. एआय चुका चुकांमधून शिकण्याची प्रेरणा शिक्षकांक देऊ शकतात. एआय माहिती देऊ शकते; पण त्या माहितीचे ज्ञानात आणि ज्ञानाचे संस्कारात रूपांतर करण्याचे काम शिक्षकच करतात. त्यामुळे एआयला शिक्षणाचा शत्रू मानण्याची किंवा शिक्षकांचा पर्याय समजण्याची गरज नाही. उलट एआयचा योग्य आणि जबाबदार वापर करून शिक्षकांना स्वतःची भूमिका अधिक सक्षम करावी लागणार आहे. विद्यार्थ्यांनीही एआयचा वापर सहाय्यक म्हणून करावा, पर्याय म्हणून नव्हे. आजच्या जागतिक शिक्षक दिनाच्या निमित्ताने शिक्षकांना तंत्रज्ञान स्वीकारण्याचे आव्हान करताना त्यांना आवश्यक प्रशिक्षण, साधने आणि संस्थात्मक पाठबळ देणेही तितकेच महत्त्वाचे आहे. बदलत्या जगात शिक्षकांनीही बदलते पाहिजे; पण बदलताना शिक्षकत्वातील मानवी स्पर्श, संस्कार आणि मूल्ये हरवता कामा नयेत.

कारण उद्याचा जगात विद्यार्थ्यांच्या हातात एआय असेल; परंतु त्यांच्या मनाला दिशा देण्यासाठी शिक्षकाचीच गरज असेल. एआयहा विद्यार्थी आणि शिक्षकांचा सहवासो असू शकतो; पण विद्यार्थ्यांच्या जीवनप्रवासाचा खरा मार्गदर्शक शिक्षकच राहणार आहे.

विद्यार्थी अभ्यासाची दिशा बदलली की, शिकण्याचा अनुभव बदलतो

विद्यार्थ्यांच्या हातात पुस्तक असणे आणि तो खरोखर अभ्यास करत असणे, या दोन गोष्टी एकच आहेत असे मानणे ही आपल्या शिक्षणव्यवस्थेतील एक सूक्ष्म गैरसमजाची जागा आहे. पुस्तक उघडणे, धडा वाचणे, महत्त्वाचे प्रश्न पाठ करणे आणि परीक्षा देणे या प्रक्रियेत अभ्यास पूर्ण झाल्यासारखा वाटतो; परंतु वाचलेले मनात किती उतरले, त्याचा अर्थ किती स्पष्ट झाला, स्वतःच्या शब्दांत ते किती सांगता येते, त्याचा प्रत्यक्ष जीवनाशी संबंध जोडता येतो का आणि नवीन परिस्थितीत त्याचा उपयोग करता येतो का, हा खरा अभ्यासाचा कस आहे. म्हणूनच अभ्यासासाठी दिलेला वेळ महत्त्वाचा असला तरी त्या वेळेत शिक्षकांकडे माणूस समजून घेण्याची अधिक महत्त्वाचे आहे.

आज विद्यार्थ्यांसमोर माहितीची कमतरता नाही. पुस्तकापासून डिजिटल साधनांपर्यंत असंख्य माहिती सहज उपलब्ध आहे. परंतु माहिती उपलब्ध असणे म्हणजे ज्ञान निर्माण होणे नव्हे. ज्ञान तेव्हा निर्माण होते, जेव्हा विद्यार्थी माहितीला समजून घेतो, तिच्यावर विचार करतो, तिचे स्वतःच्या अनुभवाशी नाते जोडतो आणि आवश्यक वेळी तिचा वापर करू शकतो. त्यामुळे विद्यार्थ्याला अधिकाधिक माहिती देण्यापेक्षा माहितीशी कसे काम करायचे, हे शिकवणे ही आजच्या शिक्षणाची महत्त्वाची गरज आहे.

अभ्यासाची दिशा बदलण्याचा पहिला टप्पा म्हणजे ‘वाचणे’ आणि ‘शिकणे’ यातील फरक समजणे. एखाद्या धडा दोन वेळा वाचूनही तो समजला नसेल, तर तिसऱ्यांदा त्याच पद्धतीने वाचण्यापेक्षा स्वतःला विचारावे ‘मला वापरून स्वतःच्या माघेत नसेल, अशी समजवणे नाही?’ एखादी संकल्पना स्वतःच्या उदाहरणातून समजावून सांगावी, चित्र काढावे, मित्राला शिकवावी किंवा तिचा दैनंदिन जीवनाशी संबंध शोधावा. शिकण्याची प्रक्रिया जितकी सक्रिय होईल, तितके ज्ञान अधिक अर्थपूर्ण होईल.

अभ्यासाला कृतीची जोड मिळाली की विषय जिवंत होतो. विज्ञान केवळ पुस्तकातील प्रयोग म्हणून न राहता छोटी निरीक्षणातून समजता येते. गणितातील संकल्पना दैनंदिन व्यवहारातील मोजमाप, खेदी-विक्री किंवा आकड्यांच्या खेळातून अनुभवता येतात. भाषेतील शब्द केवळ पाठ न करता त्यांचा वापर करून छोटी गोष्ट, संवाद किंवा प्रसंग तयार करता येतो. इतिहासातील घटना केवळ तारखा म्हणून न शिकता त्या काळातील व्यक्तींच्या भूमिकेतून विचार करता येतो. भूगोल नकाशावर पाहण्याबरोबर

सुनील गवळी

होण्याची शक्यता वाढते. प्रसन्नचंजुषा, शैक्षणिक खेळ, कोडी, प्रयोग, निरीक्षण-कृती, लघु सादरीकरणे आणि सहाय्यांवाला शिकवणे अशा पद्धतींचा उपयोग केल्यास विद्यार्थी केवळ उत्तर देणारा राहत नाही; तो विचार करणारा, अंदाज बांधणारा आणि उत्तर शोधणारा बनतो. येथे स्पष्टपेक्षा कुतूहल महत्त्वाचे आहे. ‘कोण पहिला?’ यापेक्षा ‘आपण हे का घडते ते शोधू शकतो का?’ हा प्रश्न विद्यार्थ्यांच्या शिकण्याला वेगळी दिशा देतो.

अभ्यासाची दिशा बदलताना मोठ्या उद्दिष्टांचे छोटे अध्ययन-अनुभवदात रूपांतर करणेही महत्त्वाचे आहे. संपूर्ण धडा पूर्ण करण्याचा दबाव देण्यापेक्षा आज एक संकल्पना समजून घेणे, दोन उदाहरणे स्वतः सोडवणे, नेमके काय समजले नाही? यापेक्षा ‘आपण हे का घडते ते शोधू शकतो का?’ हा प्रश्न विद्यार्थ्यांच्या शिकण्याला वेगळी दिशा देतो. अभ्यासाची दिशा बदलताना मोठ्या उद्दिष्टांचे छोटे अध्ययन-अनुभवदात रूपांतर करणेही महत्त्वाचे आहे. संपूर्ण धडा पूर्ण करण्याचा दबाव देण्यापेक्षा आज एक संकल्पना समजून घेणे, दोन उदाहरणे स्वतः सोडवणे, नेमके काय समजले नाही? यापेक्षा ‘आपण हे का घडते ते शोधू शकतो का?’ हा प्रश्न विद्यार्थ्यांच्या शिकण्याला वेगळी दिशा देतो.

अभ्यासाचा मागोवा हा नियोजनासाठी नव्हे, तर आत्म जाणीवेसाठी असावा. वर्गात किंवा घरी साधा ‘माझा अध्ययनप्रवास’ चार्ट ठेवता येतो. त्यामध्ये विद्यार्थ्याने स्वतः पूर्ण केलेल्या कृतींची नोंद करावी. एखाद्या दिवशी वाचन, दुसऱ्या दिवशी प्रश्न सोडवणे, तिसऱ्या दिवशी प्रयोग किंवा पुनरावृत्ती ही अशा प्रकारे स्वतःच्या प्रयत्नांची दृश्य नोंद तयार झाली की विद्यार्थ्याला त्याची प्रगती दिसू लागते. येथे दुसऱ्या मुलाशी तुलना करण्याऐवजी कालाच्या स्वतःशी आजची तुलना महत्त्वाची ठरते. गृहपाठाकडे पाहण्याची पद्धतही याच दिशेने बदलता येते. मोठ्या प्रमाणात प्रश्न देऊन वही भरून ठरू शकतो, ज्यामध्ये विद्यार्थ्याला करावे, शोधावे, पाहावे किंवा समजावून सांगावे लागते. उदाहरणार्थ, ‘आज शिकलेल्या संकल्पनेचा घरातील कोणत्या वस्तूशी संबंध आहे?’ , ‘या विषयावर एक प्रश्न तयार करा’, ‘ही गोष्ट तुमच्या मित्राला दोन मिनिटांत समजावून सांगा’ अशा कृती विद्यार्थ्याला पुस्तकाच्या चौकटीबाहेर विचार करायला प्रवृत्त करतात.

शिक्षकांची भूमिकाही येथे बदलते. शिक्षकाने प्रत्येक प्रश्नाचे तयार उत्तर देण्यापेक्षा काही वेळा विद्यार्थ्याला उत्तरापर्यंत पोहोचण्यासाठी योग्य दिशा द्यावी. ‘तुला काय वाटते?’ , ‘याम गेे दुसरे कारण असू शकते का?’ , ‘हे प्रत्यक्षात कुठे दिसते?’ , ‘तू हे दुसऱ्याला कसे समजावून सांगशील?’ अशा प्रश्नांमधून विद्यार्थ्यांच्या विचारांचा चालना मिळते. शिक्षक माहितीचा अंतिम स्रोत न राहता विचारप्रक्रियेचा मार्गदर्शक झाला, तर वर्गातील अध्ययन अधिक जिवंत होऊ शकते.

पालकांसाठीही येथे एक महत्त्व-त्वा बदल आवश्यक आहे. मुलांने पुस्तकासमोर किती वेळ बसले, यापेक्षा त्या वेळेत त्याने काय अनुभवले आणि काय समजून घेतले, याकडे लक्ष देणे अधिक उपयुक्त ठरते. ‘किती अभ्यास झाला?’ या प्रश्नाऐवजी कधी कधी ‘आज तुला कोणती गोष्ट सर्वात रंजक वाटली?’ किंवा ‘आज तू स्वतः काय शोधलेस?’ असा संवाद झाला तर मुलाला अभ्यास हा केवळ जबाबदारी नसून स्वतःच्या शोधाचा भाग वाटू शकतो.

अभ्यास करताना अडचण येणे म्हणजे विद्यार्थी कमकुवत आहे, असा अर्थ काढण्याची गरज नाही. उलट अडचण ही शिकण्याच्या पुढच्या पायरीची खूण असू शकते. एखादा प्रश्न चुकला तर फक्त योग्य उत्तर लिहून पुढे विद्यार्थ्याऐवजी ‘चूक नेमकी कुठे झाली?’ हे शोधणे महत्त्वाचे

आहे. चुकीचे उत्तर का आले, कोणती संकल्पना चुकीची समजली, कोणता टप्पा राहिला हे समजले तर ती चूक पुढील शिक्षणाचे साधन बनते. यामुळे विद्यार्थ्यांच्या मनात एक महत्त्वाचा बदल घडतो. ‘मला हे येत नाही’ या निष्कर्षाऐवजी ‘मला हे अजून समजून घ्यायचे आहे’ अशी भूमिका निर्माण होते. ही भूमिका विद्यार्थ्याला अपयशापासून घाबरवण्याऐवजी प्रयत्नांकडे वळवते. शिक्षणात प्रत्येक उत्तर बरोबर असणे आवश्यक नाही; प्रश्न समजून घेणे, प्रयत्न करणे, चूक ओळखणे आणि पुन्हा प्रयत्न करणे हीदेखील शिकण्याचीच प्रक्रिया आहे.

अभ्यासाची दिशा योग्य झाली की परीक्षेकडे पाहण्याची दृष्टीही बदलते. परीक्षा ही शिकलेल्या गोष्टींची अंतिम भीती न राहता आपल्याला काय समजले आणि अजून काय शिकायचे आहे याचा आरसा बनू शकते. त्यामुळे परीक्षेपूर्वी केवळ प्रश्नोत्तरे पाठ करण्यापेक्षा स्वतःला प्रश्न विचारणे, उत्तर न पाहता सांण्याचा प्रयत्न करणे, उदाहरण बदलून समस्या सोडवणे आणि शिकलेली संकल्पना नवीन परिस्थितीत वापरून पाहणे अधिक अर्थपूर्ण ठरते.

अभ्यास म्हणजे सतत पुस्तकासमोर बसून राहणे नव्हे. कधी निरीक्षण करणे, कधी प्रश्न विचारणे, कधी प्रयोग करणे, कधी एखाद्याला शिकवणे, कधी चूक शोधणे आणि कधी शांतपणे विचार करणे की या सर्व गोष्टी अध्ययनाचाच भाग आहेत. त्यामुळे विद्यार्थ्याला ‘अभ्यास कुठे करायचा?’ यापेक्षा ‘अभ्यास कसा जगायचा?’ हे समजणे अधिक महत्त्वाचे आहे.

शेवटी शिक्षणाचा दर्जा केवळ किती धडे पूर्ण झाले, किती पाने वाचली किंवा किती तास अभ्यास केला यावर ठरत नाही. एखादी गोष्ट विद्यार्थ्यांच्या मनात किती स्पष्ट झाली, त्यातून त्याला कोणते प्रश्न पडले, तो त्या ज्ञानाचा नवीन परिस्थितीत कसा उपयोग करतो आणि शिकण्याची प्रक्रिया स्वतःची जबाबदारी म्हणून किती स्वीकारतो, यावर त्याच्या अध्ययनाची खरी गुणवत्ता ठरते.

अभ्यासाची दिशा बदलली की अभ्यासाचा अर्थ बदलतो. अभ्यासाचा अर्थ बदलला की शिकण्याचा अनुभव बदलतो. आणि शिकण्याचा अनुभव बदलला की शिक्षण केवळ परीक्षेपुरते न राहता आयुष्यभर उपयोगी पडणारी क्षमता बनते.

विद्यार्थ्याने केवळ ‘मला हे शिकायचे आहे’ एवढे न म्हणता, ‘मला हे समजून घ्यायचे आहे, अनुभवायचे आहे, वापरायचे आहे आणि पुढे स्वतः काहीतरी नवीन शोधायचे आहे’ या दिशेने अभ्यास सुरू केला, तर तेच खऱ्या अर्थाने विद्यार्थी अभ्यासाची दिशा बदलण्याचे पहिले पाऊल ठरते.

प्लास्टिकचा शेवट कुठे?

आपण पाण्याची बाटली विकत घेतो, पाणी पितो आणि बाटली रिकामी होते. त्या क्षणी आपल्यासाठी तिचे काम संपते. पण बाटलीचे काम खरोखर तिथेच संपते का ? ‘महा आर-पेट’सारखा उपक्रम सुरू होतो, तेव्हा या प्रश्नाकडे पुन्हा एकदा पाहण्याची संधी मिळते. पेट बाटल्या वेगळ्या गोळा करणे, त्यांचे योग्य पद्धतीने पुनर्चक्रण करणे आणि त्यातून पुन्हा उपयोगी वस्तू तयार करणे ही नक्की आवश्यक प्रक्रिया आहे. विशेषतः बाटलीचा कचरा रस्त्यावर, नाल्यात किंवा जलस्रोतांमध्ये जाण्यापेक्षा तो व्यवस्थित गोळा होऊन पुनर्चक्रणाच्या प्रक्रियेत जाणे अधिक चांगले आहे.

पण इथेच माझ्या मनात एक साधा प्रश्न निर्माण होतो. एका बाटलीचे पुनर्चक्रण करून पुन्हा बाटली तयार झाली, तर त्या प्रवासाचा पुढचा टप्पा कोणता? आणि एखाद्या प्लास्टिकपासून बाटलीऐवजी कपडे, बॅच, इतर वस्तू किंवा दुसरे उत्पादन तयार केले, तर त्या वस्तूचे आयुष्य संपल्यानंतर काय होणार ?

प्रत्येक पुनर्चक्रित वस्तू धोकादायक असते, असे म्हणणे योग्य ठरणार नाही. योग्य तंत्रज्ञान, योग्य प्रक्रिया आणि योग्य नियंत्रण यामुळे पुनर्चक्रणातून अनेक उपयुक्त उत्पादने तयार होऊ शकतात. मात्र काही प्लास्टिक उत्पादनांच्या वापरादरम्यान घर्षण, धुलाई किंवा डीज यामुळे सूक्ष्म प्लास्टिकचे कण पर्यावरणात जाण्याबाबत जागर संशोधन सुरू आहे. त्यामुळे मोठा प्लास्टिक कचरा आपण गोळा करतो, पण त्यातून निर्माण होणारा अदृश्य कचरा कुठे जातो, हा प्रश्नही तितकाच महत्त्वाचा ठरतो.

म्हणूनच पुनर्चक्रण थांबवायचे आहे, असा माझा विचार अजिबात नाही. उलट, पुनर्चक्रण अधिक चांगले, अधिक सुरक्षित आणि अधिक परिणामकारक कसे करता येईल, याबरोबरच त्यापुढचे तंत्रज्ञान काय असू शकते, याचा शोध घ्यायला हवा, एवढीच अपेक्षा आहे.

आपल्या हातातील मोबाइल फोनचे उदाहरण घ्या. काही दशकांपूर्वीचा मोबाइल आजच्या स्मार्टफोनच्या तुलनेत मोठा, मर्यादित सुविधा असलेला आणि वेगळ्या तंत्रज्ञानावर आधारित होता. त्या वेळी तोच शेवटचा टप्पा आहे, असे मानले असते तर आजचा स्मार्टफोन कदाचित अस्तित्वात आला नसता. संशोधनाने जुन्या मर्यादांकडे अडथळा म्हणून नव्हे, तर पुढच्या संधी म्हणून पाहिले.

प्लास्टिकच्या बाबतीतही अशीच विचार करण्याची वेळ आली आहे का ?

आज पेट बाटलीसाठी ‘Bottle-to-Bottle’ हा एक महत्त्वाचा मार्ग आहे. उद्या अशा प्लास्टिकसाठी, ज्याचे सुरक्षित आणि व्यवहार्य पुनर्चक्रण शक्य नाही, त्याचे रासायनिक कच्च्या मालात रूपांतर करता येईल का? काही विशिष्ट प्रकारच्या प्लास्टिकसाठी निश्चित पद्धतीने ऊर्जा किंवा इंधन मिळवता येईल का? किंवा आज आपल्याला माहीत नसलेला आणखी एखादा चांगला मार्ग उद्याच्या संशोधनातून सापडेल का ?

‘Plastic-to-Fuel’ ही माझ्या दृष्टीने आज घोषित करण्यासारखी अंतिम उपाययोजना नाही. तोएकसंशोधनाचाप्रश्नआहे. त्यामध्ये ऊर्जा किती लागेल, उत्सर्जन किती होईल, कोणते अवशेष निर्माण होतील, त्याचा आर्थिक परिणाम काय असेल आणि संपूर्ण जीवनचक्रात तो पर्यावरणासाठी खरोखर किती फायदेशीर ठरेल, हे वैज्ञानिक पद्धतीने तपासावे लागेल. उत्तर योग्य असेल तर पुढे जावे; योग्य नसेल तर त्यापेक्षा चांगला मार्ग शोधावा.

भारताच्या भविष्यातील ऊर्जाव्यवस्थेकडे पाहिले तरी हा प्रश्न पूर्णपणे दुर्लक्षित करता येणार नाही. सौर आणि पवनऊर्जे सारख्या पर्यायी ऊर्जेचा विस्तार होत असला, तरी पेट्रोलियमवर आधारित अनेक गरजा काही काळ आपल्या अर्थव्यवस्थेत राहणार आहेत. त्यामुळे वापरानंतर उरलेल्या काही प्लास्टिकपासून निर्यातित पद्धतीने उपयोगी संसाधन किंवा ऊर्जा मिळवता येते का, हा विषय संशोधनाच्या पातळीवर तपासण्यासारखा आहे.

मात्र यामध्ये एक गोष्ट स्पष्ट असायला हवीसर्व प्लास्टिकसाठी एकच उपाय असू शकत नाही. स्वच्छ आणि योग्य बाटली असेल तर तिचे उच्च दर्जाचे पुनर्चक्रण करणे योग्य ठरू शकते. दूषित किंवा पुनर्चक्रणास अयोग्य प्लास्टिकसाठी दुसरा मार्ग असू शकतो. आणि शेवटी कोणताही मार्ग निवडताना केवळ ‘कचरा दिसत नाही’ एवढे पुरेसे नाही; त्या प्रक्रियेनंतर पर्यावरणावर काय परिणाम होतो, हेही पाहावे लागेल.

म्हणून ‘महा आर-पेट’सारख्या उपक्रमाचा पुढचा टप्पा मला आणखी उत्सुक करणारा वाटतो. आज आपण लोकांना बाटली गोळा करायला शिकवतो. उद्या त्यांना त्या बाटलीचा संपूर्ण प्रवास दाखवता येईल का? वापरापासून संकलनापर्यंत, पुनर्चक्रणापासून नव्या उत्पादनापर्यंत आणि त्यानंतरच्या शेवटच्या टप्प्यापर्यंत यांनंतर काय? हा प्रश्नही सार्वजनिक चर्चेचा भाग होऊ शकतो.

यासाठी शासन, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, स्थानिक स्वराज्य संस्था, उद्योग, संशोधक, तंत्रज्ञान विकसित करणाऱ्या संस्था, शैक्षणिक क्षेत्र आणि नागरिक यांनी एकत्र विचार करणे आवश्यक आहे. कारण प्लास्टिकचा प्रश्न केवळ कचरा गोळा करण्याचा प्रश्न नाही. तो संसाधनांचा, तंत्रज्ञानाचा आणि भविष्यातील पिढ्यांचा प्रश्न आहे. ‘महा आर-पेट’च्या निमित्ताने हा उपक्रम पुढे नेणाऱ्या सर्वांचे अभिनेदन करताना माझी एक मन्न विनंती आहेआज जे शक्य आहे ते नक्की करूया; पण उद्या काय शक्य होऊ शकते, याचा शोध घेणेही थांबवू नका.

माझाप्रश्नपुनर्चक्रणाच्याविरोधातनाही.उलट, पुनर्चक्रणासोबत पुढच्या पिढीचे तंत्रज्ञान शोधण्याचा आहे. आजचा कचरा आपण एका नव्या उत्पादनात बदलला, एवढ्यावर समाधान मानावचे की त्या कचऱ्याचा प्रवास खरोखर कुठे संपतो, हेही शोधायचे? कारण खरे शाश्वत समाधान म्हणजे कचरा एका रूपातून दुसऱ्या रूपात हलवणे नव्हे; तो पुन्हा समस्या बनू नये, याचा मार्ग शोधणे होय.

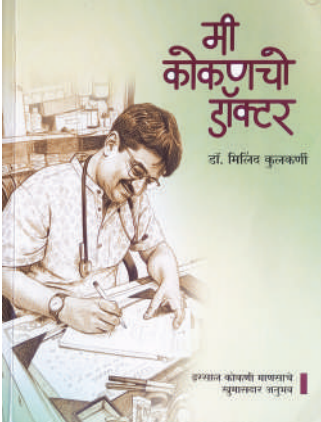
मोहोवर

अनुभवांची खुमारी.

मी कोकणचो डॉक्टर

मी कोकणचो डॉक्टर, हे डॉ. मिलिंद कुलकर्णीलिखित पुस्तक पुण्याच्या समकालीन प्रकाशनने, देखण्या रूपात प्रकाशित केले आहे. ‘मनोगत’मध्ये डॉ.मिलिंद यांनी आपले विचार स्पष्टपणे मांडले आहेत. ते आपल्या, डॉक्टर पत्नीसह कोल्हापूर सोडून कोकणात आले आणि तेथेच दीर्घकाळ स्थायिक झाले. शेवटी ते लिहितात, ‘‘मी काही देवमाणूस नाही. मी फार चांगला, सर्वोत्तम डॉक्टर नाही, याची मला पक्की खात्री आहे. फक्त मला एक कळतं, की हा कोकणी माणूस माझा आहे, त्याच्याविषयी मला खोल, आतून प्रेम आहे आणि या माणसाने आणि मातीने मला अधिक समृद्ध केले आहे.’’ या पुस्तकात एकूण २१ लेख आहेत. पुस्तकाचे संपर्क मुखपृष्ठ, आतील मांडणी स्वपदीप क्रिएटिव्ह्ज यांची आहे.आतील अग्रतिम चित्रे दीपक संकगाळ यांची आहेत. घाटावरचा डॉक्टर आणि त्याचे कोकणी पेशंट, या पहिल्या लेखात डॉ. मिलिंद यांनी कोणताही पेशंट का नाकारता येत नाही, हे स्पष्ट केले आहे. अनेक वेळा आपली बुद्धी वापरून, पुस्तकी ज्ञान विसरून रुग्ण तपासावे लागतात. उपचारही करावे लागतात. डोकेही शांत ठेवावे लागते. कारण सामान्यपणे ग्रामीण भागातील पेशंट मागची तपासणीची कागदपत्रे आणत नाहीत, त्याविषयीची माहितीही सांगत नाहीत. बॉबुल नावाचा कीटक कानात गेलेले, साप, विंचू चावल्यावर घाबरेयुद्धे पेशंट तपासताना आलेले अनुभव नोंदविले आहेत. कोकणातील वैद्यकीय श्रद्धा-अंधश्रद्धा मजेशीर असतात. त्यांच्यावर कोकणी माणसाची अतूट श्रद्धा असते. उदा. डॉक्टरना कावीळ समजत नाही. कावीळ फक्त गावठी वैद्यच बरी करू शकतो. सलाईन थंड असते. जंत आवाज करतात, त्याचे औषध थंडीत घेता नये, या विविध पक्क्या गैरसमजुतींचा मिलिंद यांनी उल्लेख केला आहे आणि सामनाही! बाजारच्या दिवशी डॉक्टरना दुगुरी जेवायलाही वेळ मिळत नाही. इतके पेशंट येतात. कारण त्यांना बाजारातील खरेदी करून, तपासणीनंतर औषध घेऊन संध्याकाळी आपले घर गाठायचे असते. परिणामी डॉक्टरना तपासणीची फी देखील काही रूपये देऊ शकत नाहीत. सुनंदाबाईंच्या संदर्भातील हृद्य किस्सा मिलिंद यांनी मोकळेपणाने, आपली चूक मान्य करत, मांडला आहे. सुरुवातीच्या काळात प्रिंटिस सुरू केली, तेव्हा औषधे इंजेक्शनसकट मिलिंद यांची फी बारा रूपये होती.गेल्या सोळा वर्षांत ती हळूहळू वाढत गेली, याची जाणीवही डॉक्टरना होती. मात्र पेशंटसाठी उधारीची वही ठेवावी लागत नाही. कारण कोकणी माणूस प्रामाणिकपणे राहिलेली रक्कम आपण देतो, हे मिलिंद सोदाहरण स्पष्ट करतात. मिलिंद यांनी आपल्या पहिल्या व्हिजिटच्या अनुभव, जणू चित्रमय पद्धतीने मांडला आहे. कोकणात, डेथ डिक्लेरिंग व्हिजिटचे पैसे नसतात, याचे वाचकाला आश्चर्य वाटते. काही डॉक्टर मित्र एकत्र

जमल्यावर परस्परांचे अनुभव सांगतात. मिलिंद यांनी डिस्पोजेबल इंजेक्शन नीडल्स वापरायला सुरुवात केली होती. तसेच पेशंटसाठी त्यांनी सूचनाफलक लावला होता. परंतु त्याकडे रुग्ण दुर्लक्ष करीत. मिलिंद यांच्या मते बाळाच्या प्रकृतीतले चढउतार फक्त त्याची आईच सांगू शकते, याचा विलक्षण अनुभव ‘सूचनाफलक’ या लेखामध्ये लेखकाने मांडला आहे. सिरियस पेशंटला स्वतःच्या गाडीतून कणकवलीला कन्सल्टंटकडे, डॉक्टरंना वेळोवेळी न्यावे लागत असे. बहुसंख्य पेशंट अतिशय गरीब असल्यामुळे त्यांना मिलिंद यांचाच आधार वाटे. त्यामुळे निर्माण झालेले विविध हृदयद्रावक प्रसंग ‘भाऊ तुम्ही चला.’ या लेखात मांडले आहेत. राजीच्या वेळी बोणाले पेशंटविषयीचे विविध अनुभव एका लेखात सविस्तरपणे मांडले आहेत. कोकणी दवाई सुंदरी, या लेखात, अत्यशिक्षित सिरस्टरना प्रशिक्षण दिल्यावर, त्या तत्पर, उत्तम सेवा देण्यास तयार होत. याविषयी मिलिंद यांनी विविध अनुभव मांडले आहेत. कोकणी पेशंट ‘सलाईन चढवा’ म्हणतो. मिलिंद यांनी याविषयीचे विविध

पुस्तक परीक्षण
प्रा. शाम जोगळेकर
मो. ९२७३३४३९७७

अनुभव सविस्तरपणे मांडले आहेत. कोकणातल्या रुग्णांचा मुंबईतील डॉक्टरांवर प्रचंड विश्वास असल्यामुळे, त्यांच्याविषयी काळजीपूर्वक बोलावे लागते, असेही मिलिंद नोंदवितात, त्याचे कारण ‘कोकण-मुंबई: एक अतूट नातं’ या लेखातून अग्रतिम रित्या व्यक्त होते. सिंधुदुर्ग जिल्ह्याजवळ असणाऱ्या कोल्हापूर, बेळगाव, गोवा या ठिकाणी उत्तम वैद्यकीय सेवा उपलब्ध असूनही, अजूनही शेंकडो किलोमीटर अंतरावरच्या मुंबईतच कोकणी रुग्णाला नेले जाते आणि कधीकधी त्याचे दुष्परिणामही सोसावे लागतात. चाकरमानी सीझन, या लेखामध्ये कोकणातील मुंबईत असणारे, मे महिन्यात किंवा गणपतीच्या सणाला निश्चितपणे गावाला येऊन आपल्या सर्व आमांना भेटतात. याकाळात कोकणातील अर्थव्यवस्थेला विलक्षण गती मिळते. सर्वच खुश असतात. डॉक्टरकडे चाकरमानी येऊन

आई-वडिलांची वार्षिक तपासणी करून घेतात. सडळ हाताने घरातील सर्वांसाठी खर्च करतात. काही दिवसांच्या मुक्कामानंतर ते परत जातात, तेव्हा घरातील म्हातारा किंवा म्हातारी कासावीस होतात. लेखकाने हे सर्व नेमकेपणाने टिपले आहे. कोकणातील रिश्तावाला

वाडीवरच्या रुग्णांना डॉक्टरकडे आणण्यासाठी, कोणती कामे करतो, तेही मिलिंद यांनी एका लेखामध्ये मांडले आहे. रिश्तावाला, डॉक्टरचा महत्त्वाचा साथीदारच ठरतो. ‘अॅडमिट पेशंटचे किस्से’, ‘गजाली पेशंट बरोबर’ या लेखांतून कोकणातील विविध वयोगटातील पेशंटच्या सुखदुःखाची कहाणी वाचकांसमोर नेमकेपणाने उलगडते. हॉस्पिटलमध्ये डिलिव्हरीसाठी पेशंट अॅडमिट झाली की त्याची संपूर्ण जबाबदारी मिलिंद यांच्या डॉक्टर पत्नीकडे असूही ते अस्वस्थ का होतात, ते लेखामध्ये उत्तम प्रकारे खुश करण्यासाठी आहे. या लेखातून डॉ. मिलिंद आणि त्यांची पत्नी, यांच्या स्वभावातील महत्त्वाचे पैलू स्पष्ट होतात. सुखरूप डिलिव्हरी झाल्यावर नातेवाईकांना, मुलगा की मुलगी याविषयी प्रचंड कुतूहल असते. ‘‘मुलगा असेल तर जल्तोय आणि मुलगी असेल तर पोकळ, ‘असू दे, असू दे’ ऐकून की वाईट वाटतं. तिकडे त्या जन्माद्रीने काय सोसले याचं वर्णन करायला माझ्याकडे शब्द नसतात. ‘‘ हे डॉक्टर नेमकेपणाने मांडतात. पेशंटचे नवरे, आऊस, बहीण अन् वयनी, हे दोन्ही लेख अग्रतिम आहेत. त्यामधून कोकणातील विविध वयोगटातील व्यक्तींचे स्वभावदर्शन नेमकेपणाने होते. छोटे कोकणी दोस्त, या लेखामध्ये पेशंट बरोबर येणाऱ्या मुलांशी डॉक्टरांची कशी गर्दटी असते, त्यांना खुश करण्यासाठी डॉक्टर आपल्याकडील छोट्या-मोठ्या विविध वस्तू देऊन, त्यांचे मन ते कसे जपतात ते स्पष्ट होते. डॉक्टरकडे एम.आर.येणे ही नित्याची गोष्ट. ग्रामीण भागातील, स्वस्तातील औषधे लिहून देणाऱ्या डॉक्टरविषयी त्यांना फारशी प्रीती का नसते, हे मिलिंद यांनी स्पष्ट केले आहे. डॉ.मिलिंद प्रिस्क्रिप्शनच्या उजव्या कोपऱ्यात विविध सूचना कशा लिहितात, ते त्यांनी सविस्तरपणे मांडले आहे. गरीब पेशंटला, औषधे उधार देण्याची डॉक्टर सूचना करतात आणि उरलेली रक्कम पेशंटनी न दिल्यास स्वतः देण्याची हमीही देतात, हे विशेष! ‘मी कोकणचो डॉक्टर’ या डॉ. मिलिंद कुलकर्णी यांच्या पुस्तकातून कोकणातील वातावरण, तेथील रुग्णांची स्वभाववैशिष्ट्ये, तेथील बोलीभाषा, डॉक्टर पती-पत्नी यांची प्रेमळ पण काहीशी भिन्न स्वभाव वैशिष्ट्ये, या सर्व गोष्टी मिलिंद यांच्या लेखनातून उत्तम प्रकारे व्यक्त होत आहेत. पुस्तकातील निवडक लेख अभिवाचनासाठी निश्चितच उपयुक्त ठरतील. डॉ.मिलिंद यांनी यापुढेही लिहित राहावे, यासाठी शुभेच्छा!

पुस्तकाचे नाव : मी कोकणचो डॉक्टर
लेखिका : डॉ. मिलिंद कुलकर्णी
९४२२२९५४७८५
प्रकाशक : समकालीन प्रकाशन, पुणे
९३७०९७९२८७
पहिली आवृत्ती: नोव्हेंबर २०२५
दुसरी आवृत्ती : मार्च २०२६
पृष्ठे : ११९ मूल्य : रु. २००/-

त्या दिवशी सचिन आणि मनिषा ज्ञानदीप मध्ये शिरले, तेव्हा सचिनच्या हातात मोबाईल होता आणि चेहऱ्यावर नेहमीपेक्षाही जास्त उत्साह.

‘‘उत्तराकाकी, आज तुमच्यासाठी खास प्रश्न आहे!’’
‘‘म्हणजे बाकीचे प्रश्न आमच्यासाठी नसतात वाटतं?’’
समाधानकाकांनी हसत विचारलं.

‘‘तसं नाही हो काका! पण आजचा प्रश्न झाडाचा आहे. म्हणजे उत्तराकाकींच्या जीवाशाखाताला!’’

उत्तराकाकींनी हसून विचारलं, ‘‘बंर बाबा, कोणतं झाड?’’
‘‘कापुराचं! व्हॉट्सअॅपवर त्याबद्दल एक पोस्ट फिक्तये. त्यात म्हणे कापुराचं एक झाड आजूबाजूच्या अर्धा किलोमीटर परिसरातील हवा शुद्ध करतं. हवेतील जंतू मारतं. पूर्वी भारतात अशी खूप झाडं होती; पण ब्रिटिशांनी चहा आणि रबराच्या मळ्यांसाठी ती तोडून टाकली. आता आपण पुन्हा मोठ्या प्रमाणावर कापुराची झाडं लावली पाहिजेत.’’

‘‘अरे वा!’’ समाधानकाका म्हणाले, ‘‘एकाच पोस्टने प्रदूषण, जंतू, ब्रिटिशांचा इतिहास आणि वृक्षलागवड, चार प्रश्न सोडवले!’’

मनिषाने विचारलं, ‘‘मला मात्र वेगळाच प्रश्न पडलाय. हे खरं कशावरून?’’

‘‘शाब्बास!’’ उत्तराकाकी म्हणाल्या, ‘‘हा झाला आपल्या चर्चेचा प्रश्न.’’ सचिनने मोबाईल पुढे केलं. ‘‘पण या व्हायरल पोस्टचं खंडन करणारी दुसरी पोस्टही मला मिळाली.

‘‘छान,’’ उत्तराकाकी म्हणाल्या, ‘‘मा आपलं काम बरंच सोपं झालं म्हणायचं. पण तीही पोस्ट नीट पाहून घ्यायची.’’ सचिनने थोडं गोंधळून विचारलं. ‘‘खंडसुद्धा?’’

‘‘अर्थात!’’ समाधानकाका म्हणाले, ‘‘विज्ञानात आपल्या आवडीचा दावा असो किंवा नावडीचा, प्रश्न एकच : पुरावा काय?’’ ‘‘चला, पहिला दावा घेऊ,’’ उत्तराकाकी म्हणाल्या. ‘‘कापुराचं झाड अर्धा किलोमीटर परिसरातील हवा शुद्ध करतं. सचिन, तुला यात पहिला शंभय कुठे येतो?’’

सचिन काही क्षण विचारात पडला व म्हणाला, ‘‘सर्वच झाडे कमीजास्त प्रमाणात हवा शुद्ध करतात. झाडांच्या पानात असलेले हरितद्रव्य, पानांनी शोषून घेतलेला कार्बनडाय ऑक्साईड आणि सूर्यप्रकाश यांच्या साहाय्याने झाडे प्रकाशसंश्लेषण क्रिया करतात आणि स्वतःचे अन्न तयार करतात. या प्रक्रियेत निर्माण होणारा ऑक्सिजन वातावरणात मुक्त होतो. याचाच अर्थ असा की जेवढे झाड मोठे तेवढी त्याच्या पानांची संख्या अधिक, तेवढे त्याचे प्रकाशसंश्लेषण अधिक आणि तेवढी त्याची कार्बनडाय ऑक्साईड शोषण्याची व ऑक्सिजन सोडण्याची क्षमता अधिक. कापुराचे झाड आकाराने खूप मोठे होत असल्याने ते मोठ्या प्रमाणात ही वायूंची देवाणघेवाण करणार हे साहजिक आहे. पण तेच काम त्याच्यासारख्याच मोठ्या आकाराचे भारतीय वृक्ष सुद्धा करतात. कापुराच्या झाडाचा हा काही विशेष गुणधर्म नाही.’’

मनिषा म्हणाली, ‘‘आणि अर्धा किलोमीटर हे एवढं नेमकं अंतर कुठून आलं?’’ ‘‘बरोबर!’’ उत्तराकाकी म्हणाल्या, ‘‘एखादं झाड हवा किती अंतरपर्यंत ‘शुद्ध’ करणार, हे झाडाच्या जातीवरच ठरणार का? वाऱ्याचा वेग, दिशा, झाडाचा आकार, पानांची संख्या, परिसरातील प्रदूषणाकाहीच महत्त्वाचं नाही?’’ ‘‘म्हणजे अर्धा किलोमीटर ही संख्या संशयास्पद आहे,’’

भन्नाट प्रश्न, वैज्ञानिक उत्तरे

कापुराचं झाड खरंच हवा शुद्ध करतं?

सचिन म्हणाला.
‘‘हो. झाडं वातावरणाशी वायूंची देवाणघेवाण करतात. प्रकाशसंश्लेषणात कार्बन डायऑक्साईड घेतात आणि ऑक्सिजन सोडतात. पानांवर काही हवेतील कणही अडकू शकतात. पण त्यामुळे एखाद्या कापुराच्या झाडाभोवती अर्धा किलोमीटरचा अदृश्य ‘शुद्ध हवेचा घुमट’ तयार होत नाही.’’
समाधानकाका मध्येच म्हणाले, ‘‘आणि प्रकाशसंश्लेषण म्हणजे घरातला एअर प्युरिफायर नाही बंर का? झाडं परिसंस्थेचा भाग म्हणून वातावरणावर परिणाम करतात. ‘एक झाड = एवढ्या त्रिज्येची शुद्ध हवा’ असं सरळ गणित करता येत नाही.’’

पण झाडात कापूर असतो ना?
सचिनने लगेच पुढचा प्रश्न टाकला.
‘‘काकी, झाडात कापूर असतो हे तरी खरं ना? मग त्याचा वास हवेत येत असेल. त्यामुळे जंतू मरत नसतील का?’’
‘‘कापुराच्या झाडाच्या विविध भागांत सुगंधी अस्थिर रसायने असतात,’’ उत्तराकाकी म्हणाल्या. ‘‘पण इथून थेट ‘झाड आसपासच्या हवेतले जीवाणू-विषाणू नष्ट करतं’ असा निष्कर्ष काढता येत नाही.’’

‘‘म्हणजे प्रयोगशाळेत एखाद्या रसायनाचा सूक्ष्मजीवांवर परिणाम दिसला आणि प्रत्यक्ष मोकळ्या वातावरणात झाडाने जंतुनाशकाचं काम केलंय़ा दोन वेगळ्या गोष्टी आहेत?’’ मनिषाने विचारलं.

‘‘अगदी! समजा एखाद्या पदार्थाचा संहत म्हणजे अतीतीव्र अर्क पेटी डिशमधल्या बुरशीची वाढ रोखतो. त्यावरून त्या पदार्थाचं झाड अंगणात लावलं की पत्रास-साठ मीटरवरची बुरशी गायब होईल, असं म्हणता येईल का?’’ समाधान काकांनी विचारलं.

‘‘नाही!’’ दोघेही एकदम म्हणाले.
‘‘मा पाचशे मीटर तर फारच दूची गोष्ट झाली!’’ काका हसले. ‘‘कापूर झाडातून कसा मिळतो? आपण पूजेत वापरतो तो कापूर झाडाच्या खोडातूनच काढतात ना?’’ सचिनने विचारलं. उत्तराकाकी समाधानकाकांकडे वळल्या. ‘‘आता तुमचा पदार्थविज्ञान-रसायनशास्त्राचा विभाग!’’

‘‘माझ्या खात्यात प्रश्न आला म्हणजे फी लागेल!’’ काका गंमत करण्याच्या मूडमध्ये येत म्हणाले.
‘‘तुमची फी आम्ही नक्की देऊ!’’ सचिनने आश्वासन दिलं.
‘‘नैसर्गिक कापूर मिळवण्यासाठी कापुराच्या झाडाच्या लाकूड-पानांसारख्या भागांमधील अस्थिर घटक बाहेर काढून पुढे कापूर वेगळा व शुद्ध केला जातो. पारंपरिक प्रक्रियांमध्ये वाफेच्या साहाय्याने ऊर्ध्वपातनाचा उपयोग केला जातो. म्हणजे झाड अंगणात उभं आहे म्हणून त्यातून मोठ्या प्रमाणावर कापूर हवेत फवारला जातोंय, असं नाही.’’ काकांनी सचिनने विचारलेल्या प्रश्नाचं उत्तर दिलं.
‘‘आणि कापूर जाळला की हवा शुद्ध होते?’’ मनिषा. समाधानकाका म्हणाले, ‘‘इथे एक साधा नियम लक्षात ठेव. एखादी वस्तू जाळली की दहनातून वायू आणि सूक्ष्म कण निर्माण होऊ शकतात. त्यामुळे ‘धूर’ निर्माण करून हवा शुद्ध करणे हा दावा पुराव्याशिवाय स्वीकारायचा नाही.’’
मग ‘खरा’ आणि ‘खोटा’ कापूर?

सचिनने मोबाईलवरून वाचलं, ‘‘इथे आणखी एक दावा आहे, भीमसेनी कापूर हा खरा आणि बाजारातला दुसरा कापूर खोटा.’’ ‘‘नैसर्गिक’ आणि ‘कृत्रिमरीत्या तयार केलेला’ हे शब्द अधिक योग्य,’’ समाधानकाका म्हणाले, ‘‘कापूर हे एक विशिष्ट

विद्यालंकार घारपूर

रासायनिक संयुग आहे. औद्योगिकरीत्या तो टरपेंटाइमधून मिळणाऱ्या पायनीनसारख्या पदार्थापासूनही तयार करता येतो.’’ मनिषा म्हणाली, ‘‘म्हणजे कृत्रिम म्हणजे बनावट असं नाही?’’ ‘‘ही फार महत्त्वाची गोष्ट आहे!’’ काका म्हणाले. ‘‘प्रयोगशाळेत किंवा कारखान्यात तयार केलेला पदार्थ ‘खोटा’ असतोच असं नाही. पदार्थाचे गुणधर्म त्याच्या रासायनिक रचनेवर अवलंबून असतात.’’ ‘‘म्हणजे ‘नैसर्गिक म्हणजे नेहमी चांगलं आणि कृत्रिम म्हणजे नेहमी वाईट’ हे समीकरण चुकीचं?’’ ‘‘अगदी बरोबर.’’ ‘‘आता इतिहास!’’ सचिन म्हणाला, ‘‘ब्रिटिशांनी कापुराची झाडं तोडून चहा आणि रबर लावलं, हा दावा?’’ उत्तराकाकी म्हणाल्या, ‘‘इथे सर्वप्रथम वनस्पतींचे मूळ भौगोलिक क्षेत्र पाहावं लागतं. आपण ज्या सिनॅमॉमकॅफेरा या कापूरवृक्षाबद्दल बोलतो आहोत, त्याच नैसर्गिक उपमक्षेत्र जपान, कोरिया व तैवान या देशांत आहे. भारतात कापूर फार प्राचीन काळापासून माहीत होता. तो धार्मिक कारणासाठी वापरला जात होताआणि औषधी उपयोगासाठीही. पण एखादा पदार्थ भारतात प्राचीन काळापासून वापरला जातो म्हणजे तो निर्माण करणारी वनस्पतीही भारताची स्थानिकच असली पाहिजे, असं नाही.’’ ‘‘मिरचीसारखं?’’ मनिषा म्हणाली.

